

Lokalna razvojna strategija u ribarstvu

Lokalne akcijske grupe u ribarstvu

TRI MORA

za razdoblje od 2014. do 2020.

LAGUR
TRI MORA

V2-I1/2019.

Europska unija

Operativni program
**ZA POMORSTVO
I RIBARSTVO**

Izrada Lokalne razvojne strategije u ribarstvu sufinancirana je sredstvima Europske Unije iz
Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo

Sadržaj

TABLICA KRATICA.....	4
UVOD	5
OSOBNJA ISKAZNICA	6
1. OPIS PODRUČJA LAGUR-A TRI MORA	6
1.1. Opće zemljopisne značajke područja	6
1.1.1. Površina i granice područja	6
1.1.2. Reljefne i klimatske karakteristike	8
1.1.3. Kulturna i povijesna baština	8
1.1.4. Prirodna baština – Natura 2000	8
1.1.5. Stanje društvene i komunalne infrastrukture	11
1.2. Gospodarske značajke područja	13
1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti.....	13
1.2.2. Stanje gospodarstva.....	14
1.2.3. Tržište radne snage.....	22
1.2. Demografske i socijalne značajke područja	24
1.3.1. Broj i gustoća stanovnika	24
1.3.2. Demografska kretanja	24
1.3.3. Obrazovna struktura stanovništva	25
1.3.4. Školstvo	25
2. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA, UKLJUČUJUĆI SWOT ANALIZU	27
2.1. Snage, slabosti, prilike i prijetnje područja LAGUR-a	27
3. OPIS I HIJERARHIJA CILJEVA LRSR TE INTEGRIRANOG I INOVATIVNOG KARAKTERA LRSR UKLJUČUJUĆI JASNE I MJERLJIVE POKAZATELJE OSTVARENJA ILI REZULTATA	31
3.1. Vizija i specifični ciljevi za područje LAGUR-a	31
3.2. Ciljevi, prioritetne mjere LRSR za područje LAGUR-a temeljeni na mogućnostima iz Operativnog programa.....	32
3.3. Opis postupka odabira projekta na razini LAGUR-a	58
3.4. Planirani projekti suradnje i način odabira projekata suradnje	59
3.5. Usklađenost sa strateškim dokumentima više razine (županijska razvojna strategija, Operativni program)	60
3.6. Horizontalna načela	61
4. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRSR	61
4.1. Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradu LRSR i primjena načela »odozdo prema gore«.....	61
4.2. Opis partnerstva	62
5. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRSR.....	63
6. NAČIN PRAĆENJA I VREDNOVANJA PROVEDBE LRSR (NAČIN UPRAVLJANJA PROVEDBOM, NADZORA PROVEDBE I OCJENJIVANJA USPJEŠNOSTI PROVEDBE STRATEGIJE)	63
6.1. Opis praćenja provedbe LRSR	63
6.2. Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRSR	64
6.3. Opis vrednovanja LRSR	64
7. OPIS SPOSOBNOSTI ZA PROVEDBU LRSR	65
7.1. Ljudski kapacitet za provedbu LRSR	65
7.2. Financijski kapacitet za provedbu LRSR	67
7.3. Iskustvo u provedbi LEADER pristupa.....	67
7.4. Iskustvo u provedbi projekata izvan mjere LEADER.....	67

8.	FINANCIJSKI PLAN	67
8.1.	Financiranje rada LAGUR-a (izvori financiranja)	67
8.2.	Financiranje provedbe LRSR	68
9.	DODACI LRSR	69

Napomena:

*Ova strategija (V2 - II) predstavlja **prvu izmjenu Lokalne razvojne strategije u ribarstvu FLAGA-a Tri mora** sukladno Pravilniku o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe Lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu (NN 27/19) (u daljem tekstu: Pravilnik o provedb LRSR) te Odluci o odobrenju Lokalne razvojne strategije u ribarstvu (Klasa: 402-06/16-01/786, Ur.br. 525-13/1539-17-4; od 29.12.2017.) od strane Uprave ribarstva Ministarstva poljoprivrede. Sadržaj ove Lokalne razvojne strategije u ribarstvu isključiva je odgovornost Lokalne inicijative Lokalna akcijska grupa u ribarstvu Tri mora.*

TABLICA KRATICA

DZS	<i>Državni zavod za statistiku</i>
AGRRA	<i>Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije</i>
APPRRR	<i>Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju</i>
EFPR	<i>Europski fond za pomorstvo i ribarstvo</i>
EPFRR	<i>Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj</i>
EU	<i>Europska unija</i>
FINA	<i>Financijska agencija</i>
FLAG	<i>Lokalna akcijska skupina (grupa) u ribarstvu</i>
GAC	<i>Gruppo di Azione Costiera</i>
ha	<i>hektri</i>
KV	<i>kvalificirani (radnik)</i>
LAG	<i>Lokalna akcijska grupa</i>
LAGUR	<i>Lokalna akcijska skupina (grupa) u ribarstvu</i>
LRSR	<i>Lokalna razvojna strategija u ribarstvu</i>
MPS	<i>Ministarstvo poljoprivrede</i>
MPS UR	<i>Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva</i>
OP	<i>Operativni program</i>
OPG	<i>Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo</i>
PG	<i>Poljoprivredno gospodarstvo</i>
POP	<i>Područja obuhvaćaju područja očuvanja značajna za ptice</i>
POVS	<i>Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove</i>
RH	<i>Republika Hrvatska</i>
RH	<i>Republika Hrvatska</i>
SME	<i>Small and medium-sized enterprises</i> <i>hrv.: Mikro, mala i srednje velika poduzeća</i>
SWOT	<i>Snage, slabosti, prilike i prijetnje (eng. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)</i>
TO	<i>Tematski cilj (engl. Thematic Objective)</i>
UNESCO	<i>United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization;</i> <i>hrv.: Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu</i>
VKV	<i>visokokvalificirani (radnik)</i>
ŽRS	<i>Županijska razvojna strategija</i>

UVOD

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu Tri mora osnovana je 3. veljače 2016. godine. Obuhvaća područje jednog grada i šest općina. Od samog osnivanja LAGUR Tri mora pokriva područje sedam jedinica lokalne samouprave (JLS): grad Obrovac i općine Jasenice, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Ražanac i Starigrad. CLLD pristupom žele se stvoriti novi i održivi izvori prihoda te poboljšati kvaliteta života zajednice. Takav pristup je pogodan jer je to područje teritorijalno koherentno, ali obiluje različitostima koje se sjajno međusobno nadopunjavaju u gospodarskom i u drugom smislu riječi.

U svrhu usklađenja djelovanja LAGUR-a Tri mora s prioritetima novog programskog razdoblja EU pristupilo se izradi ovog dokumenta kojim će se definirati strateške smjernice njegovog djelovanja za razdoblje 2014. – 2020. Ova strategija je izrađena prema metodologiji Pravilnika o uvjetima, kriterijima i načinu dodjele potpore u okviru mjere III.1. "Pripremna potpora" pri čemu se vodilo računa o usklađenosti elemenata ove strategije s strateškim dokumentima više razine.

Proces izrade strategije temeljio se na pristupu odozdo prema gore kako bi se postigla dva cilja:

- iskorištavanje specifičnog znanja lokalnih dionika o svome području
- angažiranje lokalnih dionika u razvojnom procesu i stručnjake LAGUR-a.

OSOBNNA ISKAZNICA

Naziv FLAGA-a (LAGUR-a):	Lokalna akcijska grupa u ribarstvu Tri Mora
Adresa sjedišta FLAGA-a:	Nikole Tavelića 11, 23242 Posedarje
Web stranica:	www.lagurtrimora.hr
Kontakti:	Mob: +385 23 316 819 E-mail: info@lagurtrimora.hr / tri3mora@gmail.com
Datum osnivanja/registracije:	16.01.2016./03.02.2016.
OIB:	48707750512
MB:	04495713
Registarski broj udruge:	13001719
RNO:	0353508
IBAN:	HR4524070001100440090
Broj JLS:	7
Uključene jedinice lokalne samouprave:	Grad: Obrovac Općine: Jasenice, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Ražanac, Starigrad
NUTS-2/3:	Jadranska Hrvatska, Zadarska županija
Površina FLAGA-a (ARKOD):	924,18 km ²
Broj stanovnika (2011.):	20 988
Glavni izvor financiranja:	Mjera III/Operativni program za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020./EFPR (85%), RH(15%)

1. OPIS PODRUČJA LAGUR-A TRI MORA

1.1. Opće zemljopisne značajke područja

1.1.1. Površina i granice područja

Slika 1. Prostorni smještaj LAGUR-a Tri mora i Zadarske županije na karti Republike Hrvatske.

Izvor: LAG Bura

LAGUR Tri mora nalazi se u Zadarskoj županiji na središnjem dijelu Jadranske Hrvatske¹. Odlukama o pristupanju inicijativi za formiranje Lokalne akcijske grupe u ribarstvu Tri mora,

¹ Republika Hrvatska se sukladno Nacionalnoj klasifikaciji prostornih jedinica za statistiku 2012. (NKPS 2012.) (NN 96/2012, 102/2012) sastoji od dvije prostorne jedinice za statistiku 2. razine i to kako slijedi: 1. Jadranska Hrvatska i 2. Kontinentalna Hrvatska.

područje LAGURA-a obuhvaća administrativna područja **sedam** JLS-a i to Grad Obrovac te Općine Jasenice, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Ražanac, Starigrad. Navedene jedinice lokalne samouprave uključuju na svom teritoriju **45 naselja**. Županija u kojoj je smješten LAGUR Tri mora graniči sa Šibensko-kninskom i Ličko-senjskom županijom.

Slika 2. Granice u ribolovnom moru Republike Hrvatske

Područje LAGUR-a Tri mora pripada **Ribolovnoj zoni E (podzona E3, E4 i E7)** koja se nalazi u unutarnjem ribolovnom moru Republike Hrvatske koje je omeđeno na zapadu južnom granicom Ribolovne zone A tj. ravnim crtom koja spaja točku X1 s rtom Kamenjak, nastavlja se crtom niske vode uzduž obale kopna i sjevernog dijela otoka Vira do rta Vrulja, te ravnim crtom koja spaja točke: rt Vrulja (otok Vir) – sjeverni rt otoka Tun Veli – rt Borje (Dugi otok), te nastavlja crtom niske vode uzduž sjeverozapadne obale Dugog otoka do rta Veli rat (Dugi otok) i dalje prema sjeveru polaznom crtom koja spaja sljedeće točke: rt Veli rat (Dugi otok) – hrid Masarine – rt Margarina (otok Susak) – pličina Albanež i X1 (to je ujedno i sjeveroistočna granica Ribolovne zone B). Detaljni prikaz obuhvata ribolovnih podzona nalazi se u Dodatku 1. ovog dokumenta.

Izvor: Pravilnik o granicama u ribolovnom moru Republike Hrvatske

Tablica 1. Osnovna obilježja jedinica lokalnih samouprava na području LAGUR -a

JLS	Površina (km ²)	Udio površine u županiji (%)	Broj stanovnika (2011.)	Gustoća naseljenosti (st./km ²)	Naselja u sastavu jedinice lokalne samouprave
Obrovac	352,73	9,67 %	4.323	12,25	Bilišane, Bogatnik, Golubić, Gornji Karin, Kaštel Žegarski, Komazeci, Krupa, Kruševo, Muškovci, Nadvoda, Obrovac, Zelengrad
Jasenice	122,01	3,35 %	1.398	11,45	Jasenice, Zaton Obrovački, Maslenica, Rovanjaska ²
Novigrad	51,21	1,40 %	2.375	46,38	Novigrad, Paljuv, Pridraga
Poličnik	81,61	2,24 %	4.469	54,76	Briševo, Dračevac Ninski, Gornji Poličnik, Lovinac, Murvica, Murvica Gornja, Poličnik, Rupalj, Suhovare, Visočane
Posedarje	77,51	2,13 %	3.607	45,32	Islam Latinski, Podgradina, Posedarje, Slivnica, Vinjerac, Ždrilo, Grgurice
Ražanac	69,02	1,89 %	2.940	42,6	Jovići, Krneza, Ljubač, Radovin, Ražanac, Rtina
Starigrad	170,09	4,67 %	1.876	11,08	Seline, Starigrad, Tribanj

² Službeno glasilo Općine Jasenice, BROJ: 4 JASENICE 28. srpnja 2014. GODINA: VI, Odluka o razdvajanju naselja Jasenice na naselje Jasenice, naselje Maslenica i naselje Rovanjaska

JLS	Površina (km ²)	Udio površine u županiji (%)	Broj stanovnika (2011.)	Gustoća naseljenosti (st./km ²)	Naselja u sastavu jedinice lokalne samouprave
LAGUR Tri mora	924,18	25,35 %	20.988	22,71	

Izvor: www.dzs.hr³

1.1.2. Reljefne i klimatske karakteristike

Reljefno bogatstvo područja LAGUR-a rezultat je prostorne raznolikosti i klimatskih utjecaja. U višim područjima Velebita prevladavaju karbonatne stijene, naročito vapnenci. Udoline su ispunjene mlađim taložinama eocena, pleistocena i holocena. Primorski prostor je po reljefnoj strukturi jasno prostorno izdvojena cjelina jadranskog područja, dok Podvelebitski kanal karakteriziraju planinska, vapnenačka područja Velebitskog masiva. Doline, spilje i jame koje su pristupne i prepoznatljive na ovom području su posljedica dinamike terena i korozivnih procesa. Zastupljene stijene su stijene trijasa, odnosno dolomiti. Ovo područje obilježeno je i brojnim podzemnim vruljama koje se ulijevaju u more. Južni dio LAGUR-a također karakterizira vapnenačka zona, a karakteriziraju ga podzemne vrulje i nalazišta boksita čijom nekontroliranom eksploatacijom je nastala neugodna antropogena morfologija. Hidrografska obilježja sačinjavaju Novigradsko i Karinsko more, te rijeka Zrmanja sa pritokom Krupom i njenim pritocima Krnjezom i Dobarnicom, te Obrovača i Ljubičić. Zapadni dio Ravnih kotara obilježavaju vapnenci i dolomiti. Hidrografski je ovaj prostor oskudan vodenim izvorima, što utječe i na sam razvoj ovog kraja.

Klimatska obilježja LAGUR-a su raznolika, prvenstveno zbog samog položaja na kojemu se on nalazi. Zastupljena su stoga obilježja mediteranske, submediteranske, kontinentalne i planinske klime. Zbog blizine Velebita miješaju se submediteranska klima Ravnih kotara i mediteranska klima uskog priobalnog područja na kojem je smješten dio jedinica lokalne samouprave LAGUR-a, a prisutan je i utjecaj planinske klime s Velebita. Karakteristična obilježja za navedenu mediteransku i submediteransku klimu su topla, suha ljeta i blage, kišovite zime. Prosječna godišnja temperatura je između 10 i 15 °C, dok se ekstremne vrijednosti temperatura kreću od -10 do 35 °C. Na padinama Velebita prevladava planinska klima s ekstremnijim temperaturama. Na ovom području najčešće puše južni vjetar koji donosi toplo i kišovito vrijeme te sjeverni vjetar, poznat kao bura, koji vrlo snažno puše u podvelebitskom području, na mahove i olujno. Olujna bura često predstavlja probleme u kopnenom i morskom prometu.

1.1.3. Kulturna i povijesna baština

Naseljenost prostora LAGUR-a seže još od pretpovijesnog razdoblja. Prema materijalnim ostacima kontinuitet života seže u prapovijest i antičko doba. Ovaj teritorij je naseljen više od 10.000 godina čemu svjedoče arheološki ostaci. Hrvati su se na ove prostore doselili u 7. st. i izgradili četiri naselja (Jasenovo, Vrsi, Sv. Toma i Seline). Župa Jasenice prvi put se spominje u ispravi hrvatskog kralja Petra Krešimira IV. koji je tada navodi kao župu koja je granica rapske i ninske biskupije. Novigrad se po prvi put u pisanim izvorima spominje 1220. godine kao Castrum Novum. Prema Registru kulturnih dobara Ministarstva kulture, na području LAGUR-a registrirano 27 kulturnih dobara, od čega su 23 registrirana kao nepokretna kulturna dobra, tri nepokretne kulturno povijesne cjeline i jedno kao nematerijalno kulturno dobro. Detaljni prikaz kulturnih dobara nalazi se u Dodatku 1. ovog dokumenta.

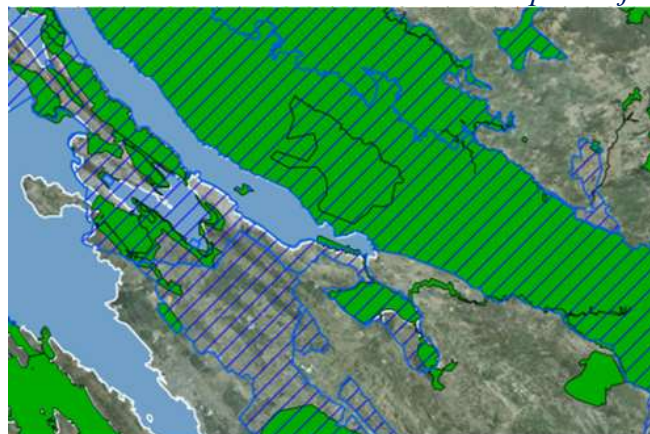
1.1.4. Prirodna baština – Natura 2000

Dio teritorija LAGURA Tri mora je stanište brojnih biljnih i životinjskih vrsta te je Uredbom o ekološkoj mreži (NN 124/2013) proglašen dijelom europske ekološke mreže NATURA 2000.

³ Posjećeno 7.11.2016.

Područja obuhvaćaju područja očuvanja značajna za ptice (POP⁴) i područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove (POVS⁵).

Slika 3. Ekološka mreža Natura 2000 za područje LAGUR-a Tri Mora

■ POVS (Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove)

▨ POP (Područja očuvanja značajna za ptice)

Izvor: <http://www.bioportal.hr/gis/>

LAGUR Tri mora na svom području ima 2 spomenika prirode, 1 značajni krajobraz i 1 nacionalni park. U nastavku je dan prikaz zaštićenih područja.

Tablica 2. Zaštićena područja LAGUR-a Tri mora

Naziv	KANJON ZRMANJE	VELEBIT	MODRIČ - PEĆINA	ZELENI HRAST	PAKLENICA
Naziv prema aktu	Kanjon Zrmanje od Obrovca do ušća	Planina Velebit	Modrič-pećina	Staro hrastovo stablo zvano "Zeleni hrast"	Šuma Paklenica sa dijelovima kanjona Velika i Mala Paklenica
JLS-ovi LAGURA Tri mora	Obrovac, Jasenice	Obrovac, Jasenice, Starigrad	Jasenice	Posedarje	Starigrad
Kategorija zaštite	Značajni krajobraz	Park prirode	Spomenik prirode	Spomenik prirode	Nacionalni park
Godina proglašenja	1964.	1981.	1986.	1957.	1949.
Površina (u ha)	556,71	203.551,12	/	/	9.507,56
Površina zaštićenog područja u JLS-u (u ha)	556,71	39.739,20	/	/	6.443,75

Izvor: *Natura Jadera*

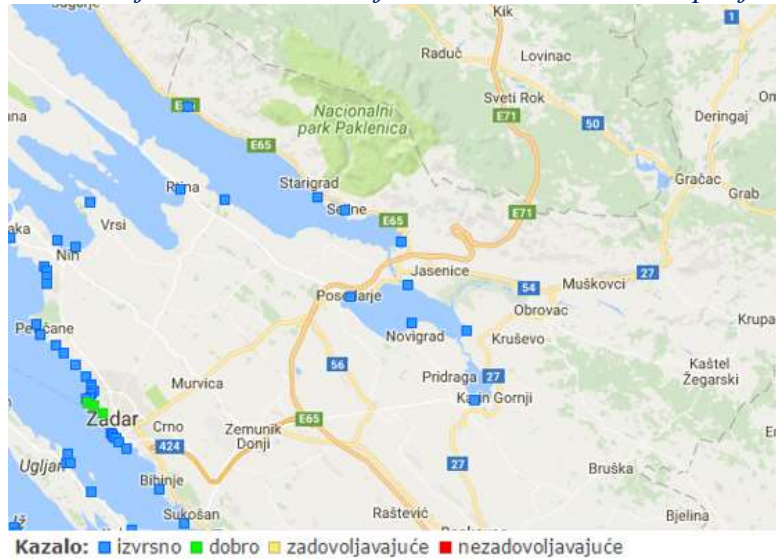
Područje kanjona rijeke Zrmanje od Obrovca do ušća u Novigradsko more je zaštićeno u kategoriji *značajni krajobraz*. Od Obrovca uzvodno pripada Parku prirode Velebit, dok je njen cijeli tok određen kao područje ekološke mreže. Rijeka Zrmanja, duljine 69 km, među najkraćim je rijekama jadranskog slivnog područja. Nalazi se na području gdje se susreću mnogi ekosustavi, a njena je biološka raznolikost iznimno bogata. Zrmanja povezuje jugoistočne padaline Velebita i Parka prirode Velebit. Ona je tipična krška rijeka koja je u gornjem toku oblikovala 7 km dugu dolinu u kojoj ulazi u 200 m dubok kanjon. Područje planine **Velebit** ima status *parka prirode* te je zaštićen kroz Naturu 2000 kao područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove (pSCI). Obuhvaća

⁴ Područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratornih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti.

⁵ Područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih stanišnih tipova od interesa za Europsku uniju.

površinu od 2.200 km² i najveće je zaštićeno područje u RH. Status zaštite dobio je zbog svojih prirodnih vrijednosti i značaja za očuvanje biološke raznolikosti. Park je 1978. godine uvršten u mrežu međunarodnih rezervata biosfere UNESCO-a, a cijelo područje parka je obilježeno različitim staništima brojnih endema flore i faune od kojih je najpoznatija Velebitska degenija⁶.

Slika 4. Mjerne stanice za ocjenu kakvoće mora za kupanje

Izvor: <http://baltazar.izor.hr>, podatak na dan 5.10.2016.

Modrič Pećina proglašena je zaštićenim područjem 1986. godine te ima status *spomenika prirode*. Nalazi se na području Općine Jasenice. Cijelom duljinom od 800 metara pruža dojam netaknute prirode podzemnog svijeta. Pećina je razvedenog oblika, karakteristična je po naizmjeničnom nizanju uskih sigastih procijepa i većih prostiranih dvorana u dva pravca. Staro hrastovo stablo **Zeleni hrast** nalazi se na raskrižju Posedarje – Islam Latinski – Polešnik. Dobio je zaštitu *spomenika prirode* 1959. godine zbog svoje starosti (preko 250 godina), impresivnog habitusa i zanimljivih morfoloških karakteristika. **Novigradsko i Karinsko more** zaštićena su ekološkom mrežom zbog svoje velike ekološke vrijednosti i potencijala. Sama mora te njihova okolica predstavljaju jedinstven ekosustav raznolikih vrsta i kulturnih bogatstava. Novigradsko more nalazi se istočno od Općine Novigrad te se izliva u Karinsko more. U pripremi za proglašenje u kategoriji značajni krajobraz nalaze se potoci **Karišnica i Bijela**⁷. Potoci Karišnice i Bijele nalaze se na području Bukovice između Gornjeg Karina (područje Grada Obrovca) sjeverno i Donjeg Karina od grada Benkovca u Zadarskoj županiji. Njihova se posebnost očituje u visokoj estetskoj vrijednosti koja proizlazi iz skladnog ispreplitanja prirodnih i polu-prirodnih pejzaža, te očuvanosti povoljnih uvjeta i velikog broja različitih staništa na relativno malom području. Područje je zbog navedenih vrijednosti uvršteno u Ekološku mrežu Republike Hrvatske, te je predloženo za uvrštavanje u Natura 2000 mrežu. U procesu zaštite je i **Kula Buta** koja je 2015. godine, nakon adaptacije i rekonstrukcije, otvorena za posjetitelje. Formirana je kao regionalni prezentacijski centar NATURA 2000 Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Zadarske županije (Natura Jadera). Kula Buta nalazi se u staroj jezgri naselja Novigrad.⁸ U kontekstu prirodnih resursa važno je istaknuti kako se na području Grada Obrovca i Općine Jasenice nalazi **nalazište boksita** koje je do 1990. godine tvrtka Dalmatinski rudnici eksploatirala i izvozila boksit u Rusiju. Trenutno stanje zaliha boksita u nalazištima nije poznato. Tvrtka Kamen d.o.o. Obrovac je nositelj koncesijskih prava na eksploataciju arhitektonsko-građevinskog **kamena**. Eksploatacija se vrši u kamenolomu na lokalitetu Marići na području mjesta Kruševa (Grad Obrovac) gdje se vadi **konglomerat u različitim**

⁶ lat. *Degenia velebitica*

⁷ Izvor: <http://natura-jadera.com/>

⁸ Ibidem

varijantama žute, smeđe i crvene boje. Prema rezultatima praćenja *kakvoće mora* za kupanje, čistoća mora na području LAGUR-a iznimne je kvalitete. Na području LAGUR-a postoji 12 mjernih stanica sa kojih je u 2016. godini *izmjerena izvrsna kvaliteta mora*. Sukladno navedenom može se zaključiti da je more iznimne kvalitete te je *jedan od potencijala za razvoj ribarstva, marikulture te popratnih djelatnosti.*

1.1.5. Stanje društvene i komunalne infrastrukture

DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA

Društvena infrastruktura predstavlja djelatnosti i infrastrukturu kojom se postiže bolji i viši standard kao i kvaliteta života. **KULTURNA INFRASTRUKTURA:** Naseljenost LAGUR-a Tri mora traje u kontinuitetu od prapovijesnog razdoblja do danas. Područje LAGUR-a ima iznimno bogatu kulturno-povijesnu i tradicijsku baštinu. U LAGUR-u djeluje Pučko otvoreno učilište Obrovac, *kulturno-obrazovna ustanova* koja programe rada realizira kroz knjižničnu, muzejsku, galerijsko-izložbenu djelatnost, te kroz organiziranje kazališnih, glazbenih, filmskih i drugih kulturno-umjetničkih programa. Na promatranom području se nalaze se dva *muzeja* - u Obrovcu i Novigradu. Zadaća muzeja je postavljanje stalnog postava arheološke zbirke, unutar kojeg bi se trebalo izložiti predmete iz nekadašnjeg Arheološkog muzeja Obrovac gdje bi bogata kulturno-povijesna i prirodoslovna obrovačka baština bila prezentirana javnosti. *Knjižnice* na području LAGUR-a se nalaze u Gradu Obrovcu te u Općinama Novigrad i Ražanac. Knjižnice imaju po jednog zaposlenika. U 2015. godini broj upisanih članova iznosio je 114 u Gradu Obrovcu, 364 u Općini Novigrad i 174 u Općini Ražanac. **ZDRAVSTVO I SOCIJALNA SKRB:** Na području LAGUR-a Tri mora nalaze se *četiri ispostave doma zdravlja* Zadarske županije i to u Gradu Obrovcu i Općinama Novigrad, Posedarje i Starigrad. Dom zdravlja Zadarske županije u Obrovcu ima sljedeće djelatnosti zdravstvene zaštite: opća/obiteljska medicina, patronažna zdravstvena zaštita, polivalentna stomatološka zaštita, zdravstvena zaštita žena te školska medicina. Ispostava u Općini Posedarje, Novigrad i Jasenice djeluju kao opća/obiteljska medicina i stomatološka medicina. Ambulanta u Starigradu ima pet zaposlenika koji obavljaju posao zaštite i unaprjeđenja zdravlja te ambulantno i kućno liječenje bolesti i stanja. U Općini Poličnik nalazi se *ispostava za hitnu medicinsku pomoć*. Na području LAGUR-a djeluju *2 ljekarne, 4 ambulante opće medicine, 1 dentalni laboratorij, 6 stomatoloških ordinacija te 2 ustanove zdravstvene skrbi*. Prema podacima DZS 2013. godine na području LAGUR Tri mora zabilježen je 251 smrtni slučaj. Kod uzroka smrti može se reći da stanovnici LAGUR-a ne odstupaju od županijskog, ali ni hrvatskog prosjeka, pa su u promatranj 2014. godini najčešći uzroci njihovih smrti bile bolesti cirkulacijskog sustava (116 osoba), a nakon njih novotvorenine (neoplazme) 64 osobe. *Veterinarska ambulanta* postoji u Gradu Obrovcu koja obavlja djelatnost preventivnog cijepljenja te internističke i kirurške zahvate i veterinarske usluge. *Centar za socijalnu skrb* Zadarske županije na području LAGUR-a Tri mora ima ispostavu u Gradu Obrovcu kojoj pripadaju Jasenice i Obrovac, dok ostali JLS-ovi iz LAGUR-a pripadaju ispostavi Zadar. Prema podacima Centra za socijalnu skrb Zadar i Obrovac broj korisnika socijalne skrbi u 2015. godini bio je 1.569, što čini 6,25 % stanovnika LAGUR-a Tri mora. Najviše korisnika dobivalo je doplatak za pomoć i njegu, potom jednokratnu naknadu. U Gradu Obrovcu djeluje privatni obiteljski dom koji je u 2015. godini brojio 20 korisnika. Uz navedene ustanove postoje dvije privatne ustanove za pružanje zdravstvene njege i skrbi (Ustanova za primarnu zdravstvenu njegu u kući u Obrovcu i Ustanova za zdravstvenu skrb u Poličniku). **SPORTSKA INFRASTRUKTURA:** Sportska infrastruktura je uređena na razini svakog JLS-a. U Općini *Novigrad* postoje dva nogometna igrališta (NK Hajduk u Pridragi i NK Nošk u Novigradu), tereni za mali nogomet, košarkaško igralište i nekoliko boćališta. Na području *Poličnika* postoji sportska dvorana sa sportskim i društvenim sadržajima, te četiri boćališta. Postojeći stadion u *Posedarju* je u lošem stanju, naročito službene klupske prostorije i svlačionice koje su izgrađene prije 40 godina. Postojeće stanje predstavlja neposrednu opasnost za sve članove nogometnog kluba, od kojih su većina djeca. Na području *Starigrada* nalaze se sportski objekti poput teniskih terena, fitness centra, terena za odbojku, mali nogomet, košarku, rukomet, stolni tenis, mini golf i boćalište dostupni su u

sklopu Blusun hotela Alan. Planom proračuna za 2016. godinu planira se financiranje izrade projektne dokumentacije za Športsko rekreativni centar „Kruškovac“. Na području **Ražanca** nalaze se 2 boćališta i 4 školska igrališta dok se u **Jasenicama** nalazi 1 školsko igralište i 1 boćalište. Na području Grada **Obrovca** nalaze se 3 školske sportske dvorane, 3 vanjska školska igrališta, 1 nogometno igralište te 2 boćališta.

KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

PROMET: Kroz dio područja LAGUR-a Tri mora prolazi autocesta A1 na kojoj postoje 3 čvorišta s kojih se moguće uključiti, odnosno isključiti s autoceste. Na dijelovima prometnica koje prolaze i povezuju općine unutar LAGUR-a prometna signalizacija nije adekvatna, posebice zbog opasnosti koje predstavlja sjeverno istočni vjetar. Najvažnija pomorska luka za područje LAGUR-a je Pomorska luka Zadar (Gaženica) udaljena 28 km od sjedišta LAGUR-a. Područjem prolazi samo jedna, pomoćna magistralna željeznička pruga Zadar-Knin. Željeznička pruga je u lošem stanju, tehničko stanje pruge je nezadovoljavajuće zbog ratnih oštećenja i neodržavanja. Posljedica toga je nizak stupanj sigurnosti i prijevozne sposobnosti. Najbliža zračna luka se nalazi na području Općine Zemunik Donji te je od sjedišta LAGUR-a udaljena 33 km. Sjedište LAGUR-a Tri mora ima dobru povezanost s većim gradovima: Zadrom (26 km) putem Jadranske magistrale i D8, Šibenikom (75,8 km), Splitom (151 km) i Zagrebom (246 km) cestom E65 i E71.

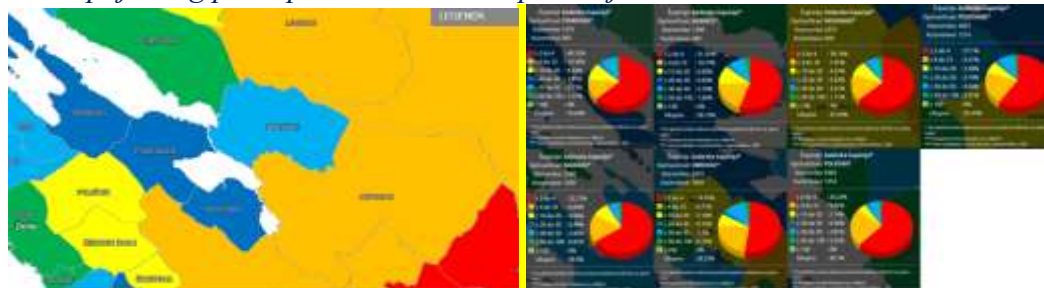
Tablica 3. Cestovna mreža na području LAGUR-a Tri mora (u kilometrima)

JLS	Nerazvrstane ceste	JLS ceste	Županijske ceste	Državne ceste	Ukupno
Obrovac	200,00	116,50	99,10	78,57	494,17
Jasenice	16,40	7,70	20,50	26,35	70,95
Novigrad	27,00	27,00	30,00	7,00	91,00
Poličnik	27,00	13,00	22,00	12,00	74,00
Posedarje	153,00	68,00	89,00	64,00	374,00
Ražanac	90,00	/	43,00	14,00	147,00
Starigrad	100,00	/	30,00	30,00	160,00
LAGUR Tri mora	613,40	232,20	333,60	231,92	1.411,12

Izvor: JLS-ovi LAGUR-a Tri mora

INFORMACIJSKO KOMUNIKACIJSKA INFRASTRUKTURA: Poštanski promet LAGUR-a se odvija preko 7 poštanskih ureda koji se nalaze u svakom od JLS-ova članova LAGUR-a. U nastavku se nalazi interaktivna karta prikaza podataka o dostupnosti i korištenju brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa kućanstava na području LAGUR-a Tri mora. Prema dostupnim podacima HAKOM-a na području LAGUR-a najviše kućanstava ima ugovoreni nepokretni širokopojasni pristup brzine 2 do 4 Mbit/s.

Slika 5. Interaktivna karta prikaza podataka o dostupnosti i korištenju brzina nepokretnog širokopojasnog pristupa kućanstava na području LAGUR-a Tri mora

Izvor: HAKOM

VODOOPSKRBA, ODVODNJA I GOSPODARENJE OTPADOM: Stanovnike LAGUR-a Tri Mora pitkom vodom opskrbljuje Vodovod Zadar d.o.o. koji uz isporuku pitke vode održava i vodovodni sustav. JLS-ovi LAGUR-a, prema službenoj statistici imaju 11.070 kućanstava priključenih na sustav vodoopskrbe.

Tablica 4. Potrošnja vode po stanovniku na području LAGUR-a Tri mora

JLS		Potrošnja vode
Obrovac	kućanstva	165.320,00
	privreda	33.075,00
Jasenice	kućanstva	85.627,27
	privreda	10.486,00
Novigrad	kućanstva	33.436,00
	privreda	30.078,92
Poličnik	kućanstva	171.811,18
	privreda	62.302,00
Posedarje	kućanstva	128.718,00
	privreda	106.889,00
Ražanac	kućanstva	159.868,14
	privreda	12.244,00
Starigrad	kućanstva	172.616,73
	privreda	62.387,39
LAGUR Tri mora	kućanstva	917.397,32
	privreda	317.462,31

Izvor: Vodovod Zadar

Duljina vodoopskrbnog sustava na dan 31. 12. 2014. godine na iznosila je 506,7 kilometara koji je po pogonskom režimu definiran kao tlačno-gravitacijski. Na području LAGUR-a nalazi se 17 **crpnih i procrpnih stanica** te 21 **vodosprema**. Pregledom dobivenih podataka i inputa od strane društva koje upravlja vodovodom uočeno je da sustav vodoopskrbe djelomično zadovoljava potrebe na području LAGUR-a. Na promatranom području **ne postoji izgrađen sustav odvodnje otpadnih voda** te se otpadne vode prikupljaju putem septičkih jama.

ENERGETIKA: Električnom energijom pokriveno je 99,53% od ukupno nastanjenih stanova na prostoru LAGUR-a. Zbog klimatskih obilježja, prostor LAGUR-a ima veliki potencijal za iskorištavanje obnovljivih izvora energije. Na području Grada Obrovca nalazi se reverzibilna hidroelektrana (RHE) Velebit, koja crpi vodu i iz rijeke Zrmanje. Snaga hidroelektrane iznosi 276/24. Od prosinca 2014. godine u pogonu je i vjetroelektrana Zelengrad snage 42 MW. Radi se o drugoj najvećoj vjetroelektrani na području RH. Sastoji se od ukupno 14 instaliranih vjetroagregata **s kojima godišnje može proizvesti oko 100 GWh električne energije što može zadovoljiti potrebe od oko 25.000 domaćinstava**. Prema podacima dobivenim od JLS-ova na području LAGUR-a ima 6.361 rasvjetnih tijela koja su prema vrsti izvora rasvjete podijeljena na: visokotlačne natrijeve žarulje, LED žarulje, visokotlačne živine žarulje, CFL žarulje 25W, metal halogena 150 W, 200 W i 400 W.⁹

OSTALA INFRASTRUKTURA: Tržnice na malo nalaze se na području svih JLS-ova članica LAGUR-a koje su namijenjene za prodaju voća i povrća, dok se u JLS-ovima Posedarje, Novigrad i Obrovac na tržnicama prodaje i riba¹⁰. Na području LAGUR-a postoji 7 **grobља**. U Gradu Obrovcu (2.160 m²), Općinama Jasenice (2.431 m²), Poličnik (12.000 m²), Starigrad (22.768 m²). Zbog nedostatka grobnih mjesta u Gradu Obrovac i Općini Jasenice pokrenut je proces izgradnje novih grobља.

1.2. Gospodarske značajke područja

1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti

Indeks razvijenosti predstavlja pokazatelj ukupnog razvoja lokalnih područja i ključan je pri planiranju strateškog razvoja. Pri izračunu indeksa razvijenosti koristi se: prosječni dohodak i izvorni prihod JLS po stanovniku, stopa nezaposlenosti, kretanje stanovništva i stopa obrazovanosti. Sukladno podacima iz tablice u nastavku, vidljivo je kako se **tri JLS-a nalaze u kategoriji razvijenosti 75-100 %** nacionalnog prosjeka, a **četiri JLS-a se nalaze u kategoriji 50-75 %**.

⁹ Podatci za Novigrad i Ražanac nisu dostupni.

¹⁰ Izvor: AGRRA

Cjelokupni LAGUR je u III. kategoriji razvijenosti (75-100 % nacionalnog prosjeka) sa indeksom 75,78 %. Najslabije rangirana Općina je Novigrad (67,36 %), a najveći indeks razvijenosti ima Starigrad (98,20 %). Prosječni dohodak per capita područja LAGUR-a Tri mora iznosi 20.445,00 kn i niži je od nacionalne vrijednosti navedenog pokazatelja.

Tablica 5. Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti prema novom modelu izračuna na lokalnoj razini (razdoblje 2014.-2016.)

			Vrijednosti osnovnih pokazatelja za JLS					
JLS	Razvojna skupina JLS/Zup	Indeks razvijenosti JLS/Zup	Prosječni dohodak po stanovniku (kn)	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku (kn)	Prosječna stopa nezap. (%)	Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	Indeks starenja (2011.)	Stupanj obrazovanja (VSS, 20-65), (2011.) (%)
Obrovac	4	98,30	20.609,67	3.384,88	24,30%	92,46	140,3	11,99%
Jasenice	7	104,71	29.542,34	3.546,21	13,89%	103,88	109	11,50%
Novigrad	5	101,64	24.664,52	1.937,47	15,72%	91,79	119,5	18,93%
Poličnik	5	100,95	22.856,28	1.623,85	12,97%	105,54	78	6,78%
Posedarje	5	101,20	23.396,40	1.737,03	11,61%	103,38	114,8	9,63%
Ražanac	5	100,78	21.717,19	2.073,47	11,55%	103,46	161,2	12,66%
Starigrad	6	104,00	27.160,58	4.805,48	11,33%	106,86	177	10,67%
LAGUR	5	101,6	24.278,14	2.729,77	14,48%	101,05	128,54	11,74%
ZŽ	3	103,9	26.630,15	3.908,00	12,00%	102,3	117,4	20,85%

Izvor: <https://razvoj.gov.hr>¹¹

1.2.2. Stanje gospodarstva

Područje LAGUR-a Tri mora je prostor *tradicionalno orijentiran na poljoprivrednu djelatnost, a u novije vrijeme i turizam*. Uslijed ratnih zbivanja prostor je ekonomski devastiran. Promatrajući trenutno stanje JLS-a koje čine LAGUR uz primjenu indeksa razvijenosti evidentno je kako većina JLS-ova (svi izuzev Općina Jasenice i Ražanac) spadaju u II. skupinu odnosno skupinu potpomognutih područja o kojoj država dodatno skrbi. Trenutno su na području LAGUR-a najviše zastupljene djelatnosti trgovine na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te prerađivačke industrije¹².

Tablica 6. Trgovačka društva prema području NKD-a 2007. godine

NKD 2007.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	13	13	13	13	13
B Rudarstvo i vađenje	4	4	4	4	4
C Prerađivačka industrija	34	32	32	32	32
D Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	7	4	4	4	4
E Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	3	3	3	3	3
F Građevinarstvo	24	35	35	35	35
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	55	47	47	47	47
H Prijevoz i skladištenje	4	3	3	3	3
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	26	35	35	35	35
J Informacije i komunikacije	0	2	2	2	2
L Poslovanje nekretninama	4	7	7	7	7
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	7	8	8	8	8
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	19	16	16	16	16

¹¹ Posjećeno: 9.11.2016.

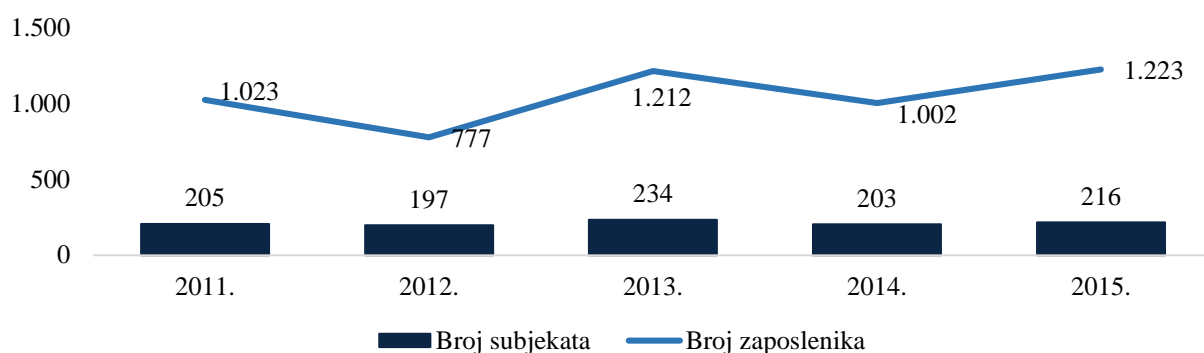
¹² Podatci za 2015. godinu

NKD 2007.		2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
P	Obrazovanje	2	2	2	2	2
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	1	1	1	1	1
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	1	2	2	2	2
S	Ostale uslužne djelatnosti	1	2	2	2	2

Izvor: FINA, 20016. godine

Prema službenim evidencijama FINA-e na području LAGURA-a je u 2015. godini bilo **registrirano 216 trgovačkih društava**. Pregledom podataka dobivenih od FINA-e u odnosu na prethodnu godinu (2014.) zabilježeno je **povećanje broja za 13 društava**. Najveći broj trgovačkih društava je zabilježen u Općini Poličnik kao i najveći broj zaposlenih.

Tablica 7. Pregled broja subjekata i broja zaposlenih na području LAGUR-a Tri mora u razdoblju od 2011. do 2015. godine

Izvor: FINA, 20016. godine

Prema veličini najviše registriranih trgovačkih društava u 2015. godini su u kategoriji mikro poduzeća (193).

Tablica 8. Veličina registriranih trgovačkih društava na području LAGUR-a Tri mora

Veličina trgovačkih društava	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Mikro	181	174	209	186	193
Mali	21	20	22	15	22
Srednji	3	3	2	1	0
Veliki	0	0	1	1	1

Izvor: FINA, 20016. godine

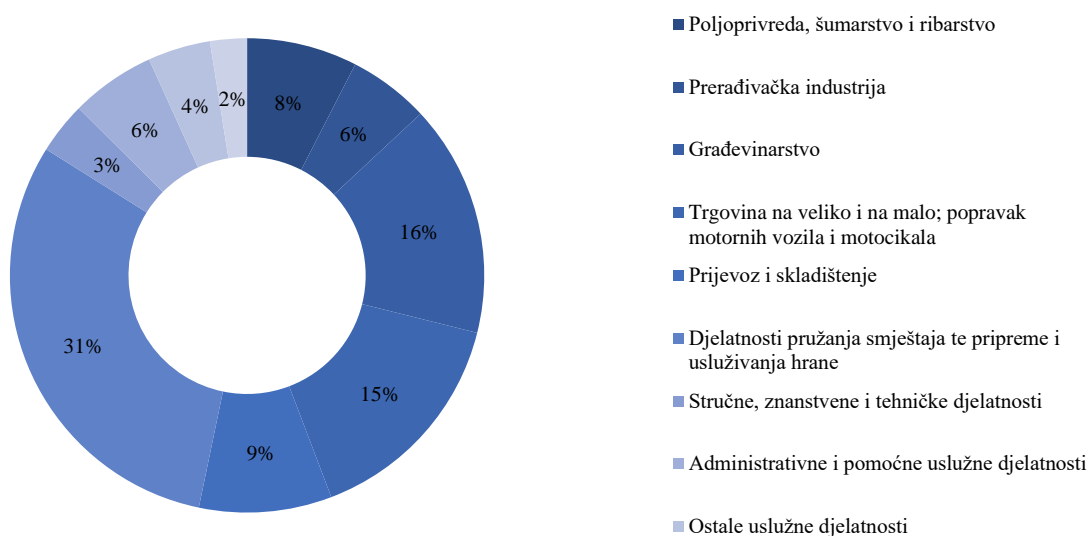
Obrtnici

Prema podacima obrtnog registra na području LAGUR-a Tri mora, **registrirano je 398 obrta**.¹³

U nastavku je dan pregled registriranih obrta prema djelatnostima na datum 11. studenog 2016. godine na području LAGUR-a Tri mora.

¹³Izvor na dan 11. studenog 2016. godine

Grafikon 1. Broj registriranih obrta na području LAGUR-a Tri mora

Izvor: <http://or.minpo.hr/>

Od 30 obrta iz djelatnosti Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo **njih 26 je registrirano za djelatnost Ribarstvo** (skupine: Ribolov i Akvakultura). Sljedeća tablica prikazuje popis registriranih obrta u djelatnosti Ribarstvo na području LAGUR-a Tri mora.

Tablica 9. Popis obrta s pretežitom djelatnosti Ribarstvo s područja LAGURA-a Tri mora

Djelatnost	Obrt	Mjesto
Morska akvakultura	Morska mrijestilišta i ribnjaci pidoća	Jasenice
Morska akvakultura	Uzgoj školjki-dagnje "Bonaca"	Jasenice
Morski ribolov	Porat - morska akvakultura	Obrovac
Morska akvakultura	Dagnja i morska akvakultura	Posedarje
Morska akvakultura	Uzgoj školjki Duje	Posedarje
Morski ribolov	Ratko Miletić	Ražanac
Morski ribolov	Ribarski obrt Ban	Ražanac
Morski ribolov	Ribarski obrt Ivan Kožul	Ražanac
Morski ribolov	Ribarski obrt Lero	Ražanac
Morski ribolov	Ribarski obrt Lilić	Ražanac
Morski ribolov	Ribarski obrt Mladen Potočnjak	Ražanac
Morski ribolov	Ribarski obrt Oštre	Ražanac
Morski ribolov	Sanković	Ražanac
Morski ribolov	Ulov i prodaja ribe	Ražanac
Morski ribolov	Oceanski i morski ribolov	Starigrad Paklenica
Morski ribolov	Ribarski obrt Ivo	Tribanj
Morski ribolov	Ribarski obrt Orka	Tribanj
Morski ribolov	Šime	Starigrad
Morski ribolov	Iva	Novigrad
Morski ribolov	Plat	Novigrad
Morski ribolov	Ribarski i trgovački obrt Štefanija Mikecin	Novigrad
Morski ribolov	Ribarski obrt Aga	Novigrad
Morski ribolov	Ribarski obrt Ivčić	Novigrad
Morski ribolov	Ribarski obrt Ivo Baždarić	Novigrad
Morski ribolov	Ribarski obrt Krešimir Kaštela	Novigrad
Morski ribolov	Ribarski obrt Renato Sinovčić	Novigrad

Izvor: <http://or.minpo.hr/>

Zadruga

Na području LAGUR-a Tri mora **djeluje 7 zadruga**. Sljedeća tablica prikazuje zadruga s područja LAGUR-a Tri mora.

Tablica 10. Popis zadruga s područja LAGUR-a Tri mora

Zadruga	Broj zadrugara	Opis djelatnosti	Mjesto
Braniteljska zadruga Kovači	7	Proizvodnja prozora i vrata	Poličnik
Braniteljska zadruga Panga	7	Uzgoj uljanih plodova	Briševo
Poljoprivredna zadruga Brazda	7	Uzgoj bobičastog, orašastog i ostalog voća	Murvica
Poljoprivredna zadruga Korijeni	8	Uzgoj jezgričavog i koštuničavog voća	Podgradina
Poljoprivredna zadruga Poličanka	7	Trgovina na malo mesom i mesnim proizvodima u specijaliziranim prodavaonicama	Poličnik
Zadruga krug 95	7	Lov, stupačarenje i uslužne djelatnosti povezane s njima	Radovin
Žegar poljoprivredna zadruga	14	Uzgoj žitarica (osim riže), mahunarki i uljanog sjemenja	Obrovac

Izvor: <http://zadruga.coop>

Gospodarske zone

Na području LAGUR-a nalazi se ukupno **14 gospodarskih zona** koje se prostiru na ukupnoj površini od 1.306.780,00 m². U LAGUR-u Tri mora na području gospodarskih zona registrirano je 38 pravnih subjekata u kojima je zaposleno 930 osoba. Površinom najveća gospodarska zona je u Gradu Obrovcu i nalazi se čak tri lokacije, dok gospodarska zona u Općini Poličnik broji najveći broj zaposlenika (910).

Tablica 11. Gospodarske zone na području LAGUR-a Tri mora

JLS	Broj gospodarskih zona	Površina (u m ²)	Broj pravnih subjekata	Broj zaposleniku u gospodarskih zonama
Obrovac	3	405.000,00	2	6
Jasenice	3	196.380,00	4	0
Novigrad	3	209.300,00	0	0
Poličnik	4	114.000,00	30	910
Posedarje	1	382.100,00	2	14
Starigrad	0	0,00	0	0
Ražanac	0	0,00	0	0
LAGUR Tri mora	14	1.306.780,00	38	930

Izvor: JLS-ovi LAGURA Tri mora

Turizam

Zahvaljujući svom geografskom položaju i prirodnim ljepotama JLS-ovi koji se nalaze u sastavu LAGUR-a Tri mora su se profilirali u turistička mjesta s **mnogobrojnim sadržajima za aktivni odmor**. Sve jedinice lokalne samouprave koje su članice LAGUR-a Tri mora **imaju Turističku zajednicu**. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS) 2015. je ostvareno 143.563 turističkih dolazaka na području LAGUR-a. Promatrajući u odnosu na broj dolazaka u 2014. godini koji je iznosio 127.796 moguće je zaključiti da je **trend dolazaka turista pozitivan**. Isti trend je evidentan i kod analize noćenja u prethodnim godinama. U 2014. godini broj noćenja iznosio je 931.748, a u 2015. iznosio je 1.027.168 noćenja.

Tablica 12. Pregled dolazaka i noćenja na području LAGUR-a Tri mora prema vrsti smještaja

Vrsta smještaja	Godina	LAGUR Tri mora	
		Dolasci	Noćenja
Hoteli i turistička naselja	2013.	23.149	94.922
	2014.	21.230	92.673
	2015.	24.116	102.275
Kampovi	2013.	34.923	199.983
	2014.	34.070	170.191
	2015.	38.276	193.919

Vrsta smještaja	Godina	LAGUR Tri mora	
		Dolasci	Noćenja
Privatni smještaj	2013.	51.051	421.169
	2014.	58.162	451.578
	2015.	66.918	526.293
Odmarališta	2013.	230	2.149
	2014.	254	2.354
	2015.	264	2.479
Vikendice	2013.	16.995	232.887
	2014.	14.080	219.894
	2015.	13.989	202.201

Izvor: TZ Zadarske županije na dan 1.12.2016.

Na području LAGUR-a su zastupljeni mnogobrojni *aktivni oblici turizma* poput penjanja, biciklizma, trekinga i slično. **Veliki značaj razvoju aktivnog turizma ima područje Paklenice** koje ima međunarodnu prepoznatljivost atraktivnog penjačkog centra. Danas je na pakleničkom području uređeno oko 400 smjerova koji po ocjenama (od 3 do 8b+)¹⁴ odgovaraju gotovo svim razinama iskustva penjača. Penjačka sezona u Paklenici počinje u proljeće i traje do kasne jeseni. Tradicionalno, u Paklenici se svake godine 1. svibnja održava Međunarodni susret penjača. Zahvaljujući svojim geološkim i klimatskim obilježjima ovaj prostor je pogodan za razvoj *cikloturizma* koji osim sezone, može generirati i prihode u predsezoni i postsezoni.

Tablica 13. Planirane biciklističke staze na području LAGUR-a Tri mora

Startna točka	Ukupna duljina staze (u km)	Znamenitosti na stazi
Obrovac	52,07	Zrmanja, Karinsko more
Obrovac	75,1	Zrmanja, Karinsko more, Ravni kotari
Obrovac	58,8	Manastir Krupa
Jasenice	52,5	Špilja Modrič, Crkva svetog Jurja, Bungee jumping, NP Paklenica
Novigrad	46,9	Crkva Sv. Martina
Posedarje	64	/
Posedarje	26,1	Velebit
Posedarje	15,5	Kanjon Velike i Male Paklenice
Ražanac	25,1	Velebit i NP Paklenica
Starigrad	26,7	NP Paklenica

Izvor: Jedinice lokalne samouprave LAGUR-a Tri mora

Pregledom dostupnih informacija i podataka na području planiranih biciklističkih staza nema smještajnih, ugostiteljskih i servisnih sadržaja, a većina staza nema ni pristup pitkoj vodi¹⁵. Na području Općine Starigrad postoje dvije **MTB¹⁶ staze**. Kraća staza ukupne je duljine 36 km i uključuje sljedeći smjer kretanja: Modrič, Libinje, Bukva, Kraljičina vrata, Tulove grede, Jasenice, kanjon Zrmanje - Paradžikova glavica. Duža staza je ukupne duljine 76 km, djelomično asfaltirane i makadamske podloge, smjera: Modrič, Libinje, Bukva, Kraljičina vrata, Tulove grede, Mali Alan, Samarica, Kamena galerija, Jasenice, kanjon Zrmanje - Paradžikova glavica. Kroz Obrovac prolazi biciklistička staza Zrmanja-Krupa koja je duga 45 km i uključuje smjer: Muškovci-Devetrac-Kudin most-Krnjeza-Manastir na Krupi-izvor Krupe-Kaštel Žegarski-Muškovci. Uz biciklističku ponudu JLS-ovi na području LAGUR-a imaju i bogatu **treking** ponudu. Područjem Nacionalnog parka Paklenica obilježeno je 150 km planinarskih staza i puteva različitih težina, od kojih najduža traje 5-6 sati. Krško područje Nacionalnog parka Paklenica pogodno je i za **špiljarenje**. U Nacionalnom parku se nalazi špilja Manita Peć, a u Parku prirode Velebit Špilja Modrič. Rijeka Zrmanja je iskorištena kao vrijedan turistički resurs pa se na području LAGUR-a nude izleti **foto safarija i raftinga**. U neposrednoj blizini Starigrada nalazi se i **Adrenalinski park** Vaganac koji ima

¹⁴ Ocjene u sportskom penjanju predstavljaju težinu penjačkog smjera. U pravilu ocjenu i ime smjera daje autor istog tj. osoba koja se prvi put popela zamišljenom linijom i ekspanzivnim klinovima osigurala sportski smjer za daljnje penjanje.

¹⁵ Zadarska županija kao cikloturistička destinacija, 2015; ADRIA BIKE GROUP

¹⁶ MTB - brdski biciklizam

adrenalinske elemente briddging, rock chalange i abseil (tehnikе samospuštanja niz litice na visinama od 50 i 35 m visine). Turistička ponuda područja LAGUR-a upotpunjena je i s ponudom **lovačkih društava** kojih je na ovom području 4. Sva lovačka društva imaju koncesije nad jednim od 10 lovišta u kojima su glavne vrste divljači zec obični, fazan te trčka skvržulja, uz ostale vrste divljači koje stalno ili povremeno obitavaju ili prelaze lovišta. Ukupna površina lovišta na području LAGUR-a je 69.290 ha. Uz navedene turističke atrakcije područje LAGUR-a obilježavaju i 52 **manifestacije** koje se održavaju tijekom cijele godine. Pregled manifestacija dan je u Dodatku 1. ovog dokumenta.

Poljoprivreda

Na području LAGUR-a Tri mora se nalazi 3.545,07 ha obradivih površina što iznosi 14,01 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta Zadarske županije, te je na području LAGUR-a registrirano **1.088 poljoprivrednih gospodarstava** (PG-a) što je 16,71 % od ukupno registriranih PG-ova na području županije. Prosjek obradive poljoprivredne površine s kojom raspolaže svaki PG na području LAGUR-a iznosi 3,25 ha.

Tablica 14. Površina i broj poljoprivrednih gospodarstava na području LAGUR-a Tri mora na dan 31. 12. 2015.

JLS	Ukupna površina (ha)	Ukupan broj PG-a
Jasenice	418,39	63
Novigrad	143,39	61
Obrovac	780,65	261
Poličnik	637,79	273
Posedarje	585,11	250
Ražanac	237,59	143
Starigrad	742,15	37
LAGUR Tri mora	3.545,07	1.088

Izvor: APPRRR

Pregledom podataka APPRRR najviše je registriranih obiteljskih gospodarstava (1.260), zatim trgovačkih društava (7) dok je najmanje registrirano obrta. Prema dobi nositelja najviše poljoprivrednih gospodarstava je registrirano na nositelje starije od 65 godina što čini udio od 39,31 % od ukupnog broja registriranih PG-ova. U obrazovnoj strukturi PG-ova prema podacima APPRRR najviše ih ima srednju školu 28,67 %, međutim za 32,56 % nema podataka o obrazovanju. Pregledom podataka nije vidljivo da li nositelji PG-ova imaju svjedodžbu ili diplomu poljoprivredne struke. Prema spolu prednjače nositelji PG-ova sa 74,77% te ne odskakuju od županijskog ni nacionalnog prosjeka u kojem također prednjače muškarci kao nositelji PG-ova. **Kulture koje zauzimaju najveće površine na promatranom području su** maslina (219,82 ha), vinova loza (158,35 ha), krumpir (51,88 ha), badem (45,3 ha), jabuke (45,16 ha), ugar (43,33 ha), ječam jari (29,55 ha), breskve (27,67 ha), kukuruz (26,71 ha), lubenice (26,25 ha), kupus (16,56 ha) i nektarine (13,99 ha). Velike površine na području LAGUR-a zauzima krški pašnjak koji se prostire na 1.697,27 ha. Na ovom području je registrirano 28 poljoprivrednih gospodarstava koja primaju plaćanja za održavanje ekoloških poljoprivrednih praksa i metoda na ukupnoj površini od 135,98 ha. Od **stoke** na ovom području je najbrojnija ovca sa 104.569 grla te se uzgaja na 353 PG-ova, zatim koze sa 15.160 grla na 417 PG-ova, goveda sa 4.859 grla na 434 PG-ova te 1.877 svinja na 416 PG-ova. Na području LAGUR-a Tri mora registrirano je 3.425 košnica i 77 PG-ova koji se bave **pčelarstvom**. Od toga su 2 PG-a dobila ekološki certifikat. Najveći broj košnica nalazi se u Općini Jasenice (1.334 košnica), dok se najveći broj PG-ova nalazi na području Grada Obrovac (26). Na području LAGUR-a Tri mora od 77 pčelara samo su dva dobila ekološki certifikat dok se ostali bave konvencionalnom proizvodnjom meda. Godišnja proizvodnja meda iznosi 68.500 kg meda. Od 77 pčelara samo jedan se pčelar bavi profesionalno pčelarstvom dok je drugima pčelarstvo hobi ili dopunsko zanimanje. Na području LAGUR-a djeluju 4 pčelarske udruge.

Ribarstvo i akvakultura

Kao i u cijeloj Zadarskoj županiji tako i na području jedinica lokalne samouprave LAGUR-a Tri mora **ribarstvo** je tradicionalna djelatnost te predstavlja izvor egzistencije za veliki dio stanovništva. Područje LAGUR-a se naslanja na **akvatorije Novigradskog i Karinskog mora** koja su bogata ribom i školjkama, te pogodna za njihov ulov. Područje **Velebitskog kanala** je pod snažnim utjecajem kraških površinskih i podzemnih voda, a duž obala izviru brojne vrulje. Područje je pogodno za uzgoj dagnji. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, Uprave ribarstva, na području LAGUR-a broj ribara koji obavljaju **gospodarski ribolov** je 33¹⁷, a iskrcaj mogu obavljati u **4 iskrcajna mjesta**. Na području Općine Novigrad i Jasenica¹⁸ nalazi se 1 iskrcajno mjesto za ribarska plovila duljine veće od 15 m, dok se u Ražancu nalaze 2 iskrcajna mjesta¹⁹ za ribarska plovila duljine iznad 15 m te 1 iskrcajno mjesto za ribarska plovila duljine ispod 15 m. Dobiveni podacima iz MPS UR vidljivo je da je na području **registrirano ukupno 68 plovila** koji čine 4,53% plovila Zadarske županije i 0,87% plovila u RH. Ukupni kapacitet flote područja LAGUR-a, prema posljednjim dostupnim podacima MPS Uprave ribarstva, iznosio je 159,00 GT.

Tablica 15. Broj plovila, ukupni GT i kW

	Broj plovila	Ukupni GT	Ukupni KW
RH	7.849	53.811,85	429.745,89
Zadarska županija	1.500	14.941,60	91.351,43
Obrovac	/	/	/
Jasenice	/	/	/
Novigrad	24	69,25	726,63
Poličnik	/	/	/
Posedarje	7	11,69	312,96
Ražanac	21	52,03	534,90
Starigrad	16	25,71	324,72
LAGUR Tri Mora	68	159	1.899

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, prosinac 2016.

Promatrano prema jedinicama lokalne samouprave, najveći je broj plovila registriran u Općinama Novigrad (35,29%), Ražanac (30,88%), Starigrad (23,53%) i Posedarje (10,29%) dok u ostalim JLS-ovima nema registriranih plovila. Pregledom tablice u nastavku vidljivo je da je na području LAGUR-a u pogledu segmentacije plovila najviše plovila s mrežama stajaćicama kojih ima 12, zatim plovila s vršama i/ili drugim klopama kojih je 6, plivaričari su zastupljeni s 4 plovila, 3 su plovila samo s polivalentnim pasivnim alatima te 2 pridnene kočarice i/ili plovila s pridnom potegačom. Također je vidljivo da je značajan broj plovila (41) svrstan u kategoriju ostali (neaktivna plovila, mali obalni ribolov, pohranjene povlastice).

Tablica 16. Segmentacija plovila za obavljanje gospodarskog ribolova na području LAGUR-a Tri mora u 2015. godini

	RH	Zadarska županija	Obrovac	Jasenice	Novigrad	Poličnik	Posedarje	Ražanac	Starigrad	LAG Tri Mora
Plovila s mrežama stajaćicama (DFN)	1.060	133	/	/	6	/	/	4	2	
Plovila s dredžama (DRB)	47		/	/	/	/	/			0
Pridnene kočarice i/ili plovila s pridnom potegačom (DTS)	427	64	/	/	1	/	/	1	/	2
Plovila s vršama i/ili drugim klopama (FPO)	153	22	/	/	/	/	/	2	4	6

¹⁷ Podatci na dan 30.11.2016.

¹⁸ Jesenice - Maslenica (Trajektno pristanište van funkcije)

¹⁹ Iskrcajno mjesto podrazumijeva dio operativne obale namijenjen za iskrcaj ribe, opremljen uređajima za privez, osvijetljen, energetski opremljen (struja, voda), pristupna cesta odgovarajuće kategorije prohodna za adekvatna transportna sredstva (kamioni – hladnjače), natkriven i ograđen manipulativni prostor te adekvatne prostorije za veterinarski i drugi inspekcijski nadzor.

Plovila s udičarskim alatima (HOK)	332	34	/	/	/	/	/			0
Plovila s drugim aktivnim alatima (MGO)	356	56	/	/	/	/	/			0
Plovila samo s polivalentnim pasivnim alatima (PGP)	155	48	/	/	1	/	/	1	1	3
Plovila s aktivnim i pasivnim alatima (PMP)	89	26	/	/	/	/	/	/	/	0
Plivaričari (PS)	202	72	/	/	3	/	/	1		4
Ostali**	5.028	1.045	/	/	13	/	7	12	9	41

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, prosinac 2016.

U nastavku je dan prikaz ulova ribe u tonama iz čega je vidljivo da se ukupni ulov ribe u četverogodišnjem razdoblju povećao za **61,84%**²⁰. **Ukupni ulov na području LAGUR-a u 2015. godini iznosio je 1.059,08 tona**, u 2014. godini 1.250,50 tona, u 2013. godini 1.453,48 tona, a u 2012. godini 404,11 tona.

Tablica 17. Ukupan ulov u RH, Zadarskoj županiji i LAGUR Tri mora²¹

	Ukupan ulov 2012 (t)	Ukupan ulov 2013 (t)	Ukupan ulov 2014 (t)	Ukupan ulov 2015 (t)
RH	62.974.000,00	75.229.000,00	78.887.000,00	72.263.880,00
Zadarska županija	29.491,75	34.900,27	34.554,06	33.317,13
Obrovac	0,00	0,00	0,00	0,00
Jasenice	0,00	0,00	0,00	0,00
Novigrad	67,20	39,33	36,46	36,97
Poličnik	310,25	1.400,28	1.201,74	1.008,42
Posedarje	0,00	0,00	0,05	0,07
Ražanac	22,92	12,07	9,87	11,87
Starigrad	3,74	1,80	2,38	1,76
LAGUR Tri Mora	404,11	1.453,48	1.250,50	1.059,08

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, prosinac 2016.

Na 4 iskrcajna mjesta zabilježen je iskrcaj ribe u količini od 49.812.80 kilograma (2015. godine): pregledom podataka zabilježen je pad iskrcaja ribe za 38,87 %.²² Najveći iskrcaj u 2015. godini zabilježen je u iskrcajnom mjestu u Novigradu. Detaljan pregled ukupnih količina iskrcaja prikazan je u tablici u nastavku.

Tablica 18. Ukupan iskrcaj u RH, Zadarskoj županiji i LAGUR Tri mora

	Iskrcaj 2012 (kg)	Iskrcaj 2013 (kg)	Iskrcaj 2014 (kg)	Iskrcaj 2015 (kg)
RH	63.137.592,81	74.934.492,22	79.430.864,19	72.904.004,11
Zadarska županija	24.591.762,10	29.910.611,12	27.007.517,23	23.309.782,94
Novigrad	89.286,25	52.164,18	41.766,30	37.938,60
Ražanac	22.228,00	12.538,30	9.917,20	11.109,50
Miletići	3.471,00	17.495,70	49.234,00	584,00
Jesenice - Maslenica ²³	13.173,20	181,20	35,70	180,70
LAGUR Tri Mora	128.158,45	82.379,38	100.953,20	49.812,80

Izvor: MPS, Uprava ribarstva

Koncesionirane površine za uzgoj školjaka nalaze se u Novigradskom moru i Velebitskom kanalu. Prema dostupnim podacima na području LAGUR-a Tri mora zabilježeno je **12 uzgajališta školjakaša** od čega je najviše u Gradu Obrovcu (5), Općini Starigrad (3), Općini Jasenice (3) te 1 u Novigradu.

²⁰ Odnos 2012. godine i 2015. godine.

²¹ Ulov je procjena izvršena na brodu, odnosi se na brodove ovlaštenika s prebivalištem u navedenim mjestima

²² usporedba podataka iz 2012. i 2015.

²³ Trajektno pristanište van funkcije

Tablica 19. Popis uzgajališta morske ribe i školjkaša na području LAGUR-a Tri mora

Naziv tvrtke/obrta	Pravni status	Naziv lokacije	Dozvoljene vrste u uzgoju
ŠKRAPA MORSKA AKVAKULTURA	Obrt	Dumčina, Novigradsko more, Grad Obrovac	Školjkaši
PORAT MORSKA AKVAKULTURA	Obrt	Dumčina, Novigradsko more, Grad Obrovac	Školjkaši
BONACA UZGOJ ŠKOLJKI DAGNJI	Obrt	Vrulja, Novigradsko more, Općina Jasenice	Školjkaši
SEASUN OBRT ZA MORSKU AKVAKULTURU	Obrt	Krmčić, Novigradsko more, Grad Obrovac	Školjkaši
DAGNJE KNEŽEVIĆ OBRT ZA MORSKU AKVAKULTURU	Obrt	Grob, Novigradsko more, Grad Obrovac	Školjkaši
DAGNJA I MORSKA AKVAKULTURA	Obrt	Prdelj, Novigradsko more, Grad Obrovac	Školjkaši
PECTEN D.O.O.	Tvrtka	Košćinica, Novigradsko more, Općina Novigrad	Školjkaši
BRANITELJSKA ZADRUGA DAGNJA	Zadruga	Antičevići, Velebitski kanal, Općina Starigrad	Školjkaši
CORTINA D.O.O.	Tvrtka	Reljan, Velebitski kanal, Općina Starigrad	Školjkaši
VELE MARE D.O.O.	Tvrtka	Reljan, Velebitski kanal, Općina Starigrad	Školjkaši
OBRT ZA UZGOJ ŠKOLJKI LANTERNA	Obrt	Ždrilo, Novsko Ždrilo, Općina Jasenice	Školjkaši
MORSKA MRIJESTILIŠTA I RIBNJACI PIDOČA	Obrt	Zečica, Velebitski kanal, Općina Jasenice	Školjkaši

Izvor: AGRRA, Stanje na dan 12.12.2016.

Najveći uzgoj zabilježen je u 2014. godini u kojoj je evidentirano 44.663,00 tona dok je u 2015. godini zabilježen pad uzgoja školjki i mekušaca za 28,76 % u odnosi na prethodnu godinu.

Tablica 20. Uzgoj (školjke i mekušci) na području LAGUR-a Tri mora

JLS	2013.	2014.	2015.
Obrovac	20.000,00	17.000,00	0,00
Jasenice	0,00	10.500,00	12.500,00
Novigrad	0,00	17.163,00	347,00
LAGUR Tri mora	20.000,00	44.663,00	12.847,00

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva

Podaci Ministarstva poljoprivrede, Uprave ribarstva, pokazuju kako je prema službenoj statistici iz studenog 2016. godine za područje LAGUR-a evidentirano ukupno **33 aktivne povlastice** za obavljanje gospodarskog ribolova na moru. Najviše povlastica je zabilježeno u Općinama Novigrad i Ražanac.

Tablica 21. Broj povlastica na području LAGUR-a Tri mora

Naselje	Općina	Aktivne povlastice	Stara povlastica (original)
Novigrad	Novigrad	11	0
Poličnik	Poličnik	5	0
Ražanac	Ražanac	11	1
Starigrad Paklenica	Starigrad	4	0
Tribanj	Starigrad	2	0
Vinjerac	Posedarje		1
Ukupni zbroj		33	2

Izvor: MPS, Uprava ribarstva

Od riboprerađivačkih tvrtki na području LAGURA postoje 4 tvrtke koje obuhvaćaju proizvodnju preradu i pakiranje svježe i smrznute ribe i plodova mora.

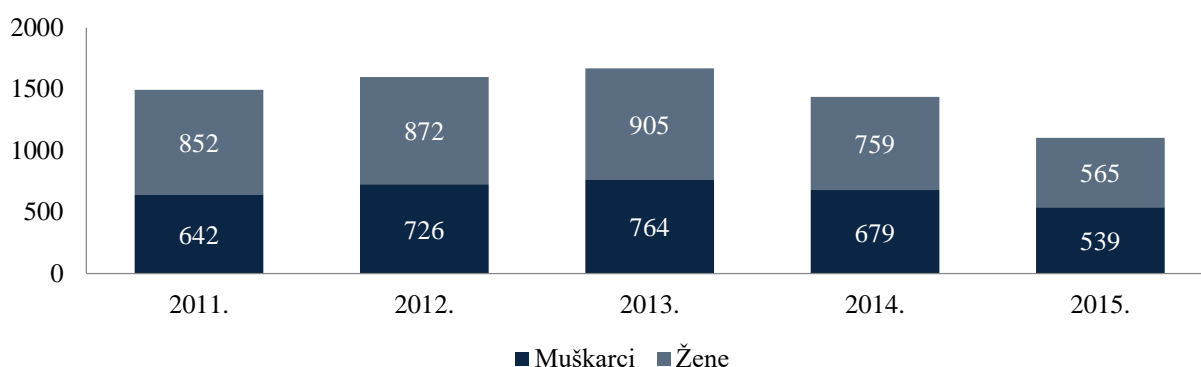
Temeljem Popisa uzgajivača u akvakulturi MPS-a, na području LAGUR-a nisu registrirani ovlaštenici povlastice za uzgoj u slatkim vodama.

1.2.3. Tržište radne snage

Radno sposobno stanovništvo (starosti 15-64) LAGUR-a Tri mora iznosi **12.634** stanovnika, što čini **60,2 %** ukupnog stanovništva na području LAGUR-a. Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine na području LAGUR-a **zaposleno je bilo 5.494 stanovnika** od čega **40,03 % žena i 59,97 % muškaraca**. Struktura zaposlenosti po djelatnostima na području LAGUR-a prikazuje da je

gospodarstvo okrenuto radno intenzivnim djelatnostima. Najviše zaposlenih je u djelatnosti Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala (19 % zaposlenih), a nakon toga slijedi Prijevoz i skladištenje (10 % zaposlenih), Prerađivačka industrija (10 % zaposlenih), Građevinarstvo (10 % zaposlenih), Javna uprava i obrana, obavezno socijalno osiguranje (10 % zaposlenih). Detaljna tablica strukture zaposlenih se nalazi u Dodatku 1. ovog dokumenta. Sljedeći graf prikazuje kretanje nezaposlenog stanovništava s područja LAGUR-a Tri mora po broju i spolu. Iz grafa je vidljivo da je broj nezaposlenih rastao do 2013. godine, kada je bio na vrhuncu te je iznosio 1.669 nezaposlenih. Nakon 2013. godine vidljiv je trend smanjenja broja nezaposlenih koji je u 2015. godini iznosio 1.104 nezaposlena. Isto tako vidljivo je da je u svim promatranim godinama broj nezaposlenih žena veći od broja nezaposlenih muškaraca, a vidljivo je da se u posljednjim razdobljima te razlike značajno smanjuju. U Dodatku 1. prikazana je tablica nezaposlenog stanovništva prema razini obrazovanja u razdoblju 2011.-2015. godine. kao i broj nezaposlenih prema spolu i jedinicama JLS-a

Grafikon 2. Nezaposleno stanovništvo prema spolu u razdoblju 2011.-2015. godine

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje²⁴

Pregledom podataka nezaposlenog stanovništva prema razini obrazovanja vidljivo je da veći rizik nezaposlenosti imaju osobe s nižom razinom obrazovanja. Najveći broj nezaposlenih je završio srednju školu za zanimanja do 3. godine i školu za KV i VKV radnike. Pregledom podataka DZS-a za izvore financiranja stanovništva uočava se da najveći dio stanovništva nema prihoda (njih 36,4 %), nakon toga slijedi stanovništvo koje ostvaruje prihode od stalnog rada (njih 23,4 %). Prihode od mirovina (starosnih i ostalih mirovina) ostvaruje 25,6 % stanovništva. Iz tablice je vidljivo da je broj žena koje su bez prihoda veći za 39,1 % od broja muškaraca bez prihoda.

Tablica 22. Izvori financiranja stanovništva sa područja LAGUR-a Tri mora

	Svi	Muškarci	Žene
Prihodi od stalnog rada	5.023	3.041	1.982
Prihodi od povremenog rada	817	524	293
Prihodi od poljoprivrede	175	128	47
Starosna mirovina	2.834	1.629	1.205
Ostale mirovine	2.652	1.360	1.292
Prihodi od imovine	53	29	24
Socijalne naknade	1.019	466	553
Ostali prihodi	598	257	341
Povremena potpora drugih	467	234	233
Bez prihoda	7.809	3.266	4.543
Nepoznato	4	4	0

Izvor: www.dzs.hr²⁵

²⁴ Podatci zaprimljeni dana 7.11.2016.

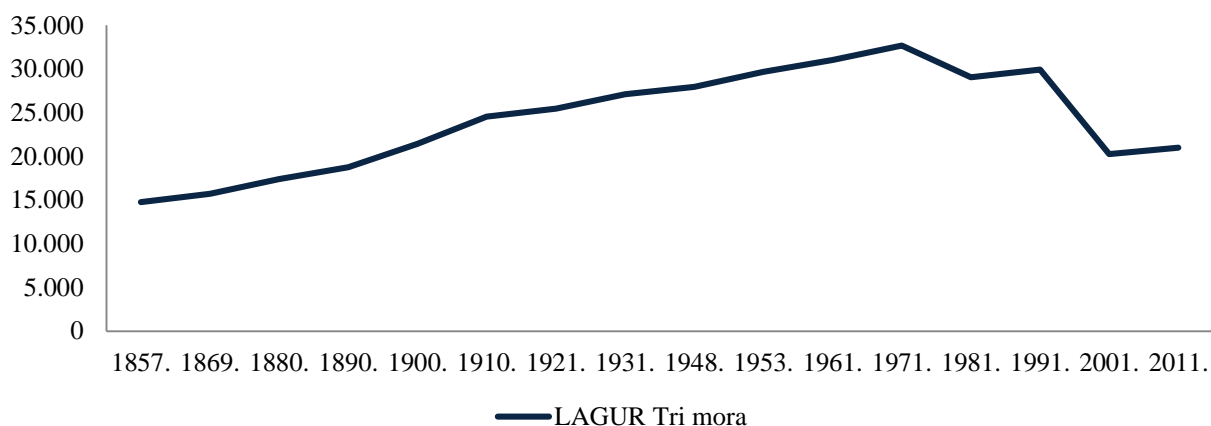
²⁵ Podatci prikupljeni dana 4.11.2016.

1.2. Demografske i socijalne značajke područja

1.3.1. Broj i gustoća stanovnika

Prema Popisu 2011. na području jedinica lokalne samouprave koje se danas nalaze u sastavu LAGUR-a živi 20.988 stanovnika. Ako se promatra broj stanovnika tijekom vremena, može se uočiti *osciliranje stanovništva* od prvog službenog popisa 1857. godine do zadnjeg popisa stanovništva 2011. godine. Najveći broj stanovnika na analiziranom području zabilježen je 1971. godine (32.697), nakon čega je zabilježen uzastopni pad tijekom sljedećih popisa stanovništva.

Grafikon 3. Kretanje ukupnog broja stanovnika od 1857. do 2011.

Izvor: www.dzs.hr

Prosječna gustoća naseljenosti područja LAGUR-a je **22,71 st./km²**, čime je gustoća naseljenosti područja LAGUR-a znatno manja od prosječne gustoće naseljenosti na području Zadarske županije (46,63 st./km²), odnosno Republike Hrvatske (75,71 st./km²).

Tablica 23. Osnovni statistički podatci JLS-ova na području LAGUR-a Tri mora

JLS	Površina (km ²)	Broj naselja	Broj stanovnika		Gustoća naseljenosti (st./km ²)		Promjena broja stanovnika (%)
			2001	2011	2001	2011	
Obrovac	352,73	12	3.387	4.323	9,60	12,26	27,64%
Jasenice	122,01	4	1.329	1.398	10,89	11,46	5,19%
Novigrad	51,21	3	2.368	2.375	46,24	46,38	0,30%
Poličnik	81,61	10	4.664	4.469	57,15	54,76	-4,18%
Posedarje	77,51	7	3.513	3.607	45,32	46,54	2,68%
Ražanac	69,02	6	3.107	2.940	45,02	42,60	-5,37%
Starigrad	170,09	3	1.893	1.876	11,13	11,03	-0,90%

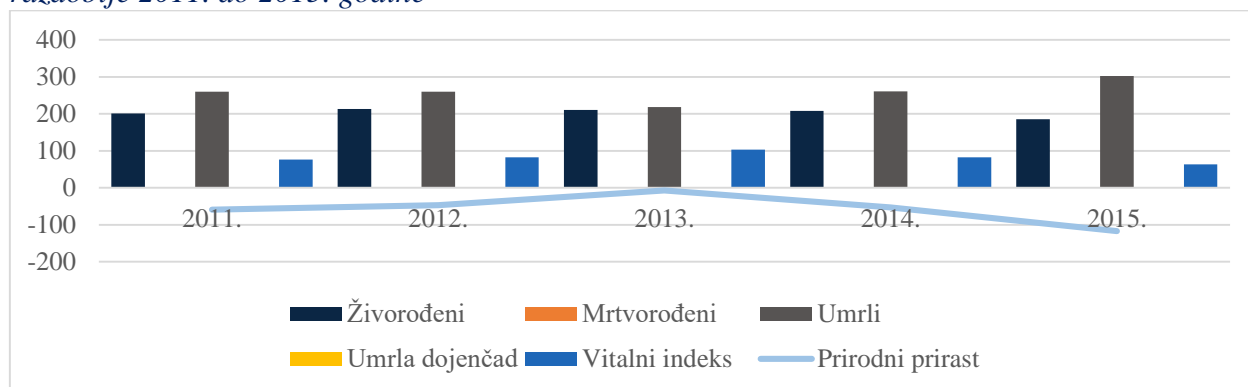
Izvor: Državni zavod za statistiku

1.3.2. Demografska kretanja

Prema podacima posljednjeg službenog popisa stanovništva (2011. godine) zabilježeno je starenje stanovništva na području LAGUR-a s koeficijentom prosječne starosti 42,46 godine, dok je 2001. godine taj prosjek za područje LAGUR-a iznosio 39,40 godina. Prema Popisu 2011. najveći broj stanovnika u LAGUR-u broji Općina Poličnik (4.469), dok najmanje stanovnika ima u Općini Jasenice (1398). Prema Popisu 2011. na području koje obuhvaća LAGUR ima 40,66 % radno sposobnog stanovništva (15-64 godine). Detaljna analiza (ne)zaposlenosti radno sposobnog stanovništva na području LAG-a prikazana je u poglavlju *Tržište radne snage*. Od 2011. do 2015. godine vidljiv je negativan prirodni prirast stanovništva u svim jedinicama lokalne samouprave na području LAGUR-a osim u Općinama Poličnik i Posedarje koje su 2011. godini imale pozitivan prirodni prirast te Općine Jasenice, Novigrad i Poličnik koje su bilježile pozitivan prirodni prirast u 2013. godini. Iz službenih podataka moguće je zaključiti kako većinu stanovništva po narodnosti čine Hrvati. Prema Popisu 2011. od sveukupnog broja stanovnika LAGUR-a samo je 8,26 %

nacionalnih manjina. Pregledom migracijskih obilježja može se uočiti kako se najveći broj stanovnika iselio u ostale županije Republike Hrvatske, a najmanje u inozemstvo. **Migracijski saldo LAGUR-a je pozitivan** s obzirom da je trend iseljavanja manji od trenda doseljavanja. U 2011. godini je broj ukupno odseljenih povećan za 66 stanovnika, dok je ukupan broj stanovnika koji su doseljeni na područje LAGUR-a smanjen za 593 stanovnika, čime se ukupni migracijski saldo znatno produbio.

Grafikon 4. Prikaz nataliteta, mortaliteta i vitalnog indeksa na području LAGUR-a Tri mora za razdoblje 2011. do 2015. godine

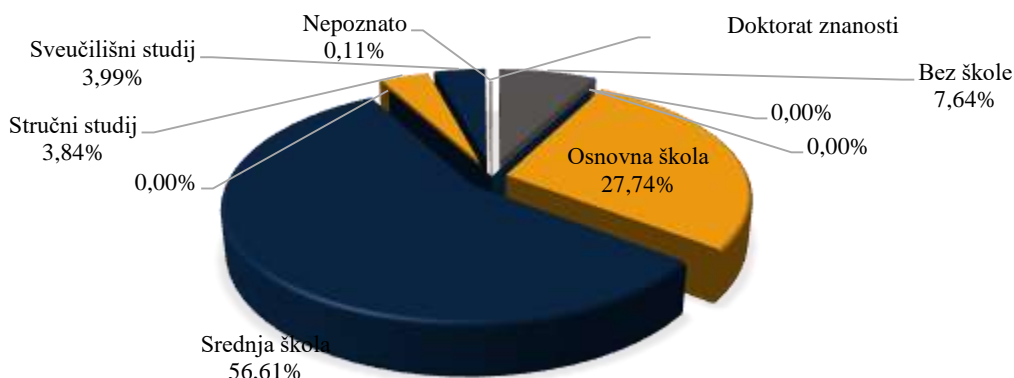

Izvor: www.dzs.hr

1.3.3. Obrazovna struktura stanovništva

Obrazovanost stanovništva temeljni je pokretač gospodarskog razvoja. Na području LAGUR-a najviše stanovnika ima završenu srednju školu (56,61 %), dok je 27,74 % stanovnika završilo osnovnu školu. Pregledom statističkih podataka samo 0,06 % stanovnika ima završen doktorat (10 stanovnika) a 7,38 % stanovnika ima završen stručni ili sveučilišni studij, čime je udio više i visoko obrazovnih ljudi na području LAGUR-a ispod prosjeka RH.²⁶

Grafikon 5. Obrazovna struktura stanovništva LAGUR-a Tri mora

Izvor: www.dzs.hr, *Popis stanovništva 2011. godine.*

Pregledom dobivenih podataka uočen je pad broja upisane djece u osnovnim školama. Na području LAGUR-a, u 2015. godini u osnovne škole upisalo se 743²⁷ učenika, što je za 12 učenika manje u usporedbi s prethodnom godinom.

1.3.4. Školstvo

Prema podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja na području LAGUR -a Tri mora postoji 13 obrazovnih ustanova. Od čega je **5 vrtića, 7 osnovnih škola i 1 srednja škola**. Na području LAGUR-a u vrtićima i jaslicama je upisano 253²⁸ djece u 2015. godini što je 12 djece više nego u 2014.

²⁶ Prosjek RH iznosi 8%.

²⁷ Podatci ne uključuju školu na području Novigrada (podatci nisu dostavljeni)

²⁸ Nisu uključena djeca upisana u vrtiće i jaslice u Općinama Jasenice i Ražanac.

godini. U *osnovnim školama* broj upisane djece u 2015 godini je bio 743²⁹. Jedina *srednja škola* na području LAGUR-a nalazi se u Gradu Obrovcu s četiri srednjoškolska smjera: gimnazija, ekonomska srednja škola, prodavač, autolimar, automehaničar, vodoinstalater, instalater sustava vode, plina, grijanja i hlađenja. Srednja škola je u školskoj godini 2015./2016. upisala ukupno **11** razrednih odjela i **91 učenika**.³⁰ Struktura obzirom na broj učenika po odgojno - obrazovnim programima je sljedeća: opću gimnaziju je upisalo **25** učenika u 4 razredna odjela, usmjerenje ekonomist je upisalo **43** učenika u 4 razredna odjela dok je strukovni programi JMO upisalo **23** učenika u tri razredna odjela. U školskoj godini 2015./2016. zaposleno je ukupno 35 radnika i to prema Ugovoru o radu na puno ili nepuno radno vrijeme. Na promatranom području *ne postoji visokoobrazovna ustanova* koja bi omogućila stanovnicima područja daljnje usavršavanje što dovodi do migracija mladih ljudi u veće urbane sredine (Zadar, Zagreb, Split, Rijeka). *Najbliža visokoobrazovna ustanova nalazi se u Zadru, Centar za studentski standard*. Najbliže *obrazovanje u sektoru akvakulture nalazi se na Sveučilišnom odjelu za studije mora Sveučilišta u Splitu* koji ima organizirana dva preddiplomska i dva diplomatska sveučilišna studijska programa te jedan sveučilišni poslijediplomski (doktorski) studijski program: preddiplomski sveučilišni studijski programi su Biologija i ekologija mora i Morsko ribarstvo, diplomski sveučilišni studijski programi su Biologija i ekologija mora i Morsko ribarstvo, poslijediplomski (doktorski) sveučilišni studijski program je Primijenjene znanosti o moru. Uz Split naobrazbu je moguće steći i na Preddiplomski *studij Akvakultura u sklopu Sveučilišta u Dubrovniku* koji obrazuje kadrove koji bi trebali nositi moderni razvoj akvakulturne industrije u Hrvatskoj.

²⁹ Nisu uključeni učenici OŠ u Novigradu.

³⁰ stanje od 30. rujna 2015.

2. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA, UKLJUČUJUĆI SWOT ANALIZU

2.1. Snage, slabosti, prilike i prijetnje područja LAGUR-a

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Povoljan geo-prometni položaj (blizina autoceste, luka Gaženica, Zračna luka Zadar) ✓ Blizina većih gradskih središta (Split, Zadar, Šibenik) ✓ Povoljan položaj na tri mora (Jadransko, Karinsko, Novigradsko more) ✓ Potencijal za iskorištavanje obnovljivih izvora energije zbog klimatskih obilježja ✓ Područje obuhvaćeno brojnim prirodnim resursima (Natura 2000) ✓ Veliki broj registrirane kulturne baštine ✓ Bogata kulturna događanja ✓ Postojanje obrazovnih ustanova ✓ Postojanje zdravstvenih ustanova ✓ Smanjenje broja nezaposlenih ✓ Visoki indeks razvijenosti ✓ Porast broja poduzetnika i zaposlenika u trgovačkim društvima ✓ Zastupljenost djelatnosti trgovine na malo i veliko, popravak motornih vozila i motocikala ✓ Tradicija u ribolovu i marikulturi ✓ Povoljni uvjeti uzgojne sredine (mora) za uzgoj školjaka ✓ Dobra prometna povezanost područja i povoljan geografski smještaj ✓ Postojanje i primjena integralnog upravljanja obalnim područjem ✓ Visoka cijena proizvoda ribarstva podrijetlom sa tog područja 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Izoliranost rubnih naselja ✓ Zbog jake bure dolazi do prekida prometa ✓ Nedovoljna iskorištenost brojnih prirodnih resursa ✓ Nedovoljno očuvanje zaštićenih kultura ✓ Neiskorištenost turističkog resursa ✓ Nedostatak financijskih sredstava za potrebe očuvanja kulturne baštine ✓ Lagani porast stanovništva između dva popisa stanovništva ✓ Veliki broj odseljenih sa područja LAGUR-a ✓ Starenje stanovništva, negativan prirodni prirast ✓ Slabo naseljena rubna naselja ✓ Nedostatak visokoobrazovne institucije ✓ Pad broja djece u osnovnim školama ✓ Nizak udio visokoobrazovnog stanovništva ✓ Mali broj srednjih i velikih trgovačkih društava ✓ Vodoopskrbni sustav ne zadovoljava u potpunosti potrebe stanovništva ✓ Slabo stanje prometne infrastrukture ✓ Neizgrađen sustav otpadnih voda ✓ Nedovoljan broj legalnih odlagališta ✓ Neiskorištavanje potencijala energetske učinkovitosti ✓ Ograničen kapacitet flote s obzirom na svoju strukturu (veličinu brodova) ✓ Nedostatak ribarske infrastrukture (vezovi, istezališta, operativna obala) ✓ Nedostatak kopnene infrastrukture za uzgajivače školjaka

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Preklapanje turističke sezone sa sezonom kada proizvodi marikulture postižu najbolju kakvoću ✓ Dobra suradnja i odnosi sa nadležnim institucijama ✓ Konstantno povećanje turističkih kapaciteta pozitivno utječe na proširenje tržišta 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nedostatak suradnje i umreženost potrebne za razvoj marikulture svih relevantnih dionika ✓ Slaba edukacija uzgajivača ✓ Negativna percepcija marikulture ✓ Sezonalnost ponude i potražnje ✓ Nedostatak socijalne i društvene infrastrukture ✓ Nedovoljna kontrola korištenja bioresursa
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Blizina nacionalnih parkova ✓ Preusmjeravanje prometa preko Obrovca prilikom nepovoljnih vremenskih uvjeta ✓ Mogućnost umrežavanja na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini ✓ Plasiranje autohtonih proizvoda na tržište ✓ Veliki potencijal u proizvodnji hrane ✓ Iskorištenje prirodnih resursa u svrhu turističke ponude ✓ Razvoj turističke ponude i potrošnje ✓ Provođenje mjera očuvanja okoliša ✓ Mogućnost povlačenja sredstava iz EU fondova ✓ Uključenje u provedbu Županijske razvojne strategije ✓ Integrirati područje za stvaranje novih gospodarskih prilika ✓ Mogućnost uvođenja brzog interneta ✓ Zastupljenost djelatnosti trgovine na malo i veliko, popravak motornih vozila i motocikala ✓ Udruživanje i umrežavanje kao model zajedničkog izlaska na tržište i smanjenja cijene repromaterijala ✓ Dostupnost EU fondova i drugih izvora javnog financiranja s naglaskom na razvojne projekte temeljene na CLLD principima ✓ Revitalizacija ruralnih područja 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Smanjenje kakvoće mora zbog lošeg upravljanja otpadnim vodama ✓ Propadanje kulturnih spomenika zbog neadekvatne brige o njima ✓ Veća stopa smrtnosti ✓ Propadanje gospodarstva radi trenda opadanja stanovništva i njegova starenja ✓ Loša obrazovna struktura stanovništva koja dovodi do nedostatka stručne radne snage u gospodarstvu ✓ Izgradnja gospodarske infrastrukture koja može negativno utjecati na okoliš ✓ Nametnici koji napadaju poljoprivredne urode, što može voditi prisilnoj uporabi pesticida koji nisu prihvatljivi ekološkoj proizvodnji ✓ Udaljenost srednjih škola i fakulteta pridonosi odljevu stanovništva ✓ Prirodne katastrofe, potres, požar... ✓ Globalni porast temperature mora koji za posljedicu ima različitu trofičnu raspodjelu i promjenu u strukturi ulova ✓ Pojava lesepsijskih migranata i ostalih alohtonih i invazivnih vrsta morskih organizam ✓ Povećana litoralizacija ✓ Ekološke katastrofe

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Povezivanje turističkog i ribarskog sektora – ribolovni turizam ✓ Stvaranje prepoznatljivosti područja ✓ Brendiranje proizvoda ribarstva i marikulture ✓ Bioraznolikost područja i bogatstvo određenim bioresursima ✓ Interes za edukacijom i školovanjem stručnog kadra ✓ Postojanje interesa za organizacijom manifestacija koje bi povezale sektor, ostalo lokalno stanovništvo i posjetitelje, kako u jeku turističke sezone, tako i u pred i post sezoni 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Restrikcije za povećanje ribolovnog napora vezane uz metodologiju izračuna (GT, Kw) smanjuju mogućnost modernizacije flote ✓ Nestabilnost tržišta ✓ Dobna struktura dionika u sektoru uslijed odlaska osoba mlađe dobi sa ruralnog područja ✓ Krivolov i „divlji“ uzgoj ✓ Izrazito nepovoljni vremenski uvjeti, izloženost većeg dijela područja sjevernom vjetru koji smanjuje broj ribolovnih i radnih dana ✓ Smanjuje količine bioresursa ✓ Moguća kolizija sektora turizma i sektora ribarstva i marikulture

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Slabo razvijena i zastarjela ribarska flota (plovila) ribolovni alati i oprema • Nedovoljno razvijena obalna infrastruktura u svrhu potreba održivog razvoja ribarstva i akvakulture • Krivolov i divlji uzgoj školjkaša • Smanjena količina ribljeg stoka • Nedovoljno educirani ključni razvojni dionici ribarstvenog područja • Nepovjerenje dionika prema lokalnim inicijativama i udruživanju u svrhu kohezivnog održivog razvoja područja • Neriješeni imovinsko pravni odnosi u pojedinim jedinicama lokalne samouprave • Zakonska regulativa • Slabi kapaciteti za korištenje sredstava iz EU fondova • Nezainteresiranost mladih s područja LAGUR-a za bavljenjem ribarstvom i akvakulturom 	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacija flote (plovila) ne povećavajući ribolovni napor • Razvoj potporne infrastrukture za jačanje održivog razvoja ribarstva i akvakulture te razvoj tržišta lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture • Jačanje kapaciteta lokalnih razvojnih dionika u svrhu unaprijeđenja ribarstva i akvakulture (tehnologije – uzgoj, ulov, prerada i sl.), održivog razvoja, zaštite okoliša i zaštite samih bio-resursa • Poticanje sektorskog (udruživanje gospodarskih subjekata) i multisektorskog umrežavanja gospodarskog, javnog i civilnog sektora na svim razinama u svrhu rješavanja postojeće problematike, povećanja kvalitete života i ekonomskog prosperiteta • Diversifikacija sektora ribarstva (ulovni dio) sa usmjeravanjem na ribolovni turizam ili druge dodatne izvore prihoda, stvarajući pritom dodanu vrijednost proizvodima ribarstva • Iskorištavanje postojećih integralnih planova upravljanja obalnim područjem za daljnji razvoj marikulture i ostalih djelatnosti obuhvaćenih istim uz izradu detaljne analize obalne infrastrukture (privezišta, luke, lučice, istezališta, manipulativna obala za marikuluturu i sl.) s planovima razvoja iste, uzimajući u obzir potrebe ostalih sektora • Razvojem društvene infrastrukture zadržavanje mladih na ribarstvenom području u svrhu povećanja kvalitete života • Jačanje promocije maritimne baštine te ribarstva i akvakulture kao održivog, okolišno – prijateljski zdravog izvora hrane i zapošljavanja

RAZVOJNI POTENCIJALI

- Iskustvo stručnog osoblja u vođenju projekata
- Tradicija u ribarstvu i akvakulturi te postojanje gospodarskih subjekata u sektoru ribarstva i akvakulture s visokom kvalitetom lokalnih proizvoda
- Povoljni okolišni uvjeti i kakvoća mora, morska područja utvrđena sa Natura 2000 u obalnim zajednicama te dostupnost sirovina za prerađivačku industriju
- Iskustvo u pružanju turističkih usluga

3. OPIS I HIJERARHIJA CILJEVA LRSR TE INTEGRIRANOG I INOVATIVNOG KARAKTERA LRSR UKLJUČUJUĆI JASNE I MJERLJIVE POKAZATELJE OSTVARENJA ILI REZULTATA

3.1. Vizija i specifični ciljevi za područje LAGUR-a

Vizija LAGUR-a Tri mora predstavlja strateške razvojne smjernice za šestogodišnje razdoblje. Predložena vizija ima svoj kontinuitet u navedenom razdoblju i referira se na ključne točke razvoja. Vizija LAGUR-a Tri mora za razdoblje 2014. – 2020. glasi:

Aktivno uključivanje lokalnih dionika u razvoj lokalne zajednice te pružanje mogućnosti rješavanja egzistencijalnih problema održivim i odgovornim gospodarenjem na području LAGUR-a Tri mora.

Rast i razvoj naša Tri mora

Specifični ciljevi predstavljaju pravac razvoja LAGUR-a i definirani su kao željena stanja koje LAGUR namjerava ostvariti uz racionalnu upotrebu raspoloživih resursa. Specifični su ciljevi oblikovani kao rezultat rasprava na radionicama i utemeljeni su na sagledavanju uvjeta u okruženju i spoznaja iz izrađene Analize stanja. Specifičnim se ciljevima daje naglasak na potrebu i mogućnost iskorištavanja neiskorištenih ili nedovoljno iskorištenih potencijala koji se nalaze na području LAGUR-a. Na temelju Analize stanja, odrađenih radionica i SWOT analize definirana su 3 specifična cilja (SC-a).

Prioritetne Mjere (grupa aktivnosti) u programskom razdoblju 2014.-2020. kojima se postižu strateški razvojni ciljevi	Strateški/specifični razvojni ciljevi LAGUR-a Tri mora u programskom razdoblju 2014.-2020.
1.1 Poboljšanje javne potporne infrastrukture za razvoj ribarstva i akvakulture te potpora razvoju kratkih lanaca opskrbe	1. Jačanje konkurentnosti i održivosti sektora ribarstva i akvakulture
1.2 Potpora jačanju konkurentnosti ribarstva i akvakulture	
2.1 Potpora vrednovanju, zaštiti i promociji prirodne resursne osnove – rijeka, mora i priobalja	2. Vrednovanje, zaštita i promocija prirodne resursne osnove te kulturne – maritimne baštine i tradicije ribarstvenog područja
2.2 Potpora vrednovanju, zaštiti i promociji kulturne – maritimne baštine te tradicije ribarstva i akvakulture	
3.1 Provedba i praćenje provedbe LRSR, rad i jačanje kapaciteta LAGUR-a	3. Osnaživanje kapaciteta LAGUR-a i jačanje integralnog upravljanja lokalnim razvojem vođenim lokalnom ribarstvenom zajednicom

U svrhu postizanja općih i specifičnih ciljeva provedbe lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom u provedbi LRSR LAGUR-a posebna pažnja posvetiti će se poticanju projekata nositelja u kategoriji zajedničkog korisnika te projekata koji imaju zajednički interes i inovativne značajke za razvoj ukupnog ribarstvenog područja LAGUR-a. **Operacije odnosno projekti koji ispunjavaju najmanje dva navedena kriterija, zajednički korisnik te zajednički interes ili sva**

tri navedena kriterija, ovisno o mjeri, poticati će se dodjelom najviše razine javne potpore. Operacije odnosno projekti koji ne ispunjavaju kriterije zajedničkog korisnika i zajedničkog interesa, a nedvojbeno imaju inovativne značajke poticati će se najvišom razinom potpore pod uvjetom da ne sadrže operacije okviru mjera predviđenih u Glavi V . poglavljima I., II. i IV . Uredbe (EU) br. 508/2014, osim operacija u okviru mjera iz članaka 33., 34., 41. stavak 2., 43., 55., 56., 57., 66. i 67. iste Uredbe, pod uvjetom da postoji jasno obrazloženje za njihovo upravljanje na lokalnoj razini.

Zajedničkim korisnikom u smislu provedbe LRSR smatraju se udruženja u ribarstvu³¹/organizacije ribara³², organizacije civilnog društva izvan sektora ribarstva ili poduzeće/trgovačko društvo/ organizacija u većinskom javnom vlasništvu a koje/a nije javnopravno tijelo.

Operacija odnosno projekt ima **Zajednički interes** ako ju provodi Zajednički korisnik i ako je u kolektivnom interesu članova Zajedničkog korisnika te opće javnosti. Takva operacija treba obuhvaćati više od zbroja pojedinačnih interesa članova Zajedničkog korisnika. Zajednički interes kojim se podrazumijeva doprinos interesu opće javnosti, ujedno se dokazuje putem ostvarivanja doprinosa barem jednoj razvojnoj potrebi područja LAGUR-a definiranim odobrenom LRSR (navedene u poglavlju 2 LRSR).

Operacija ima **inovativne značajke na lokalnoj razini**, odnosno ukoliko operacija rezultira uvođenjem nove aktivnosti ili novog proizvoda ili nove/inovativne metode ili usluge na lokalnoj razini (ribarstveno područje LAGUR-a).

Ako projekt odnosno operacije ne ispunjava gore navedene uvjete primjene kriterija, a u svrhu doprinosa realizaciji ciljeva LRSR, ista će se poticati osnovnom razinom potpore od 50% uz dodatak dozvoljene visine javne potpore iz Priloga I Uredbe (EU) 508/2014³³.

U skladu sa člankom 95. stavkom 2. točkom a) Uredbe (EU) br. 508/2014, intenzitet potpore za operacije odnosno projekte kojima je korisnik javnopravno tijelo ili poduzeće kojem je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa iz članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, ako je potpora odobrena za obavljanje takvih usluga, iznosi 100% ukupnih prihvatljivih troškova, a sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu (NN 27/19). (dalje: Pravilnik o provedbi LRSR)

Sve operacije u okviru provedbe lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom moraju omogućavati javni pristup svojim rezultatima, a posebno one koje ostvaruju višu razinu potpore od obnovne propisane Uredbom (EU) br. 508/2014.

3.2. Ciljevi, prioritetne mjere LRSR za područje LAGUR-a temeljeni na mogućnostima iz Operativnog programa

Strateški cilj 1	Jačanje konkurentnosti i održivosti sektora ribarstva i akvakulture
Obrazloženje cilja	
Analizom stanja te SWOT analizom razvidno je kako ribarstvo i akvakultura na području LAGUR-a imaju dugu tradicijsku no ista nisu dovoljno razvijena niti njihovo poslovanje odgovara zahtjevima	

³¹ Udruženja u ribarstvu - organizacije subjekata u ribarstvu koje su priznate/osnovane po posebnim propisima odnosno okupljaju članice koje obavljaju djelatnost na području ribarstva (npr. ribarske zadruge, udruge, zaklade, fondacije, klasteri, organizacije proizvođača, javna tijela utemeljena zakonom koja predstavljaju subjekte u ribarstvu – cehovi, grupacije i slično);

³² Organizacija ribara - organizacija/udruženje ribara priznatih sukladno posebnim propisima (ribarska zadruga, organizacija proizvođača, udruženje organizacija proizvođača i međugrantska organizacija) ili strukovno udruženje/ceh u okviru javnopravnog tijela utemeljenog zakonom koji okuplja ribare;

³³ Sukladno gore navedenom Pravilniku i odredbama Uredbe (EU) br. 508/2014 Europskog Parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014.o Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo...

moderne proizvodnje. Isto tako, potporna infrastruktura neophodna za održiv razvoj tradicionalnih djelatnosti ribarstva i akvakulture, nije dovoljno razvijena. Intervencijama u okviru ovog cilja želi se povećati konkurentnost ribarstva i akvakulture kroz restrukturiranje i modernizaciju, nabavu opreme, gradnju i opremanje logističkih sadržaja nužnih za prihvat ribe, uključujući vanjsku i unutarnju infrastrukturu, razvoj sadržaja i opreme za pakiranje, sortiranje, skladištenje, hlađenje proizvoda te izgradnju i obnovu sadržaja za preradu proizvoda koji su nužni za finalizaciju proizvoda s većim dohodovnim efektima. Intervencijama u okviru ovog cilja omogućiti će se razvoj potporne infrastrukture i opreme u smislu smanjenja štetnih utjecaja na okoliš, jačanja sigurnosti, higijenskih standarda te svih manipulativno opskrbnih potreba s ciljem pružanja potpore razvoju konkurentnog ribarstva i akvakulture. Modernizacijom potporne infrastrukture te stvaranjem dodane vrijednosti proizvoda u ribarstvu otvara se put prema tržištu čime će se udovoljiti zahtjevima potrošača koji su iz godine u godinu sve specifičniji. Kako bi se postigla bolja pregovaračka pozicija ribara te ih se dovelo u ravnopravan položaj na tržištu predviđeno je provođenje mjera putem kojih će se povezati sektor ribarstva s ostalim gospodarskim granama čime se otvara lakši put primarnih i sekundarnih proizvoda ribarstva od mora do stola (integracija s intervencijama u okviru SC2). Intervencijama u okviru ovog cilja želi se ojačati konkurentnost i održivost sektora ribarstva sa direktnim unaprjeđenjem infrastrukture kao i razvoj proizvoda i modernizacija sredstava za rad subjekata u ribarstvu. Specifičnim ciljem utjecat će se na razvoj gospodarskog sektora u ribarstvu i akvakulturi u jačanju implementacije suvremenih uvjeta poslovanja čime će se omogućiti učinkovitije i efikasnije korištenje resursa.

Povezanost cilja s analizom stanja razvojnim potrebama i posebnostima LAGUR područja

Područje LAGUR-a Tri mora karakterizira dugogodišnja tradicija ribarstva i snažan lokalni identitet vezan uz ribarsko nasljeđe što potvrđuju podatci obrađeni u analizi stanja. Statistički podatci u analizi stanja naveli su na promišljanje o ribarstvu kao potencijalu i resursu koji pokreće razvoj na području LAGUR-a. Provedenim radionicama i kontaktom s dionicima uočeni su problemi i potrebe ovoga područja te su se razvile mjere koje će potaknuti korištenje novih i inovativnih pristupa u razvoju ribarstva na području LAGUR-a kao otvaranje novih radnih mjesta.

Indikativni indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (*result indicators*) na razini Strateškog cilja 1 LRSR (sukladno pokazateljima rezultata za Prioritet Unije I, Specifičan cilj OPPr 1.), min.

Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Sačuvana radna mjesta	Stvoreni gospodarski subjekti
4	4	2

Izvor informacija Izvješća UT i LAGUR-a Tri mora

Prioritetne mjere (grupe aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima OPPr 2014.-2020.

Prioritetna Mjera 1.1 **Poboljšanje javne potporne infrastrukture za razvoj ribarstva i akvakulture te potpora razvoju kratkih lanaca opskrbe**

Obrazloženje Mjere

Područje LAGUR-a karakteristično je ribarstveno područje sa slabo razvijenom komunalnom infrastrukturom. Mjerom će se osigurati potrebna infrastruktura za razvoj ribarstva i akvakulture te će se potaknuti jačanje kapaciteta i modernizacija postojećih objekata i javnih prostora za olakšanu potporu dionicima na području. Mjerom će se osposobiti objekti koji će dionicima služiti za održavanje plovila, skladišnih prostora, prostora za prodaju proizvoda ribarstva i akvakulture (budući su isti neadekvatni odnosno nedovoljno opremljeni održiv gospodarski razvoj) i dr. Poboljšanjem infrastrukture omogućiti će se održivost i jačanje gospodarstvenika s područja LAGUR-a. Cilj ove Mjere je dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva i akvakulture, te poticanje osnivanja i novih subjekata povezanih s procesima prerade, obrade i rasijecanja osnovnih proizvoda/sirovine, jačanje konkurentnosti postojećih subjekata povezanih s preradom i obradom ribarstvenih/akvakulturnih proizvoda na ribarstvenom području i poticanje poslovnog razvoja potporama za stavljanje

proizvoda na tržište, istovremeno ne povećavajući ribolovne napore. U konzultacijskom procesu s lokalnim razvojnim dionicima, dodavanje vrijednosti definirano je kao prioritarna potreba ribarstvenog područja, posebno radi rasta zapošljavanja i postizanja jačanja odnosno održivosti ovih, trenutno iznimno slabo zastupljenih, gospodarskih djelatnosti. Opća svrha intervencija u okviru ove Mjere je omogućiti modernizaciju proizvodnje ribarstva i akvakulture, smanjenje njezina utjecaja na okoliš te omogućavanje razvoja kratkih lanca opskrbe.

Predviđene aktivnosti unutar Mjere

Prihvatljive su sve aktivnosti kojima se doprinosi razvoju potporne infrastrukture za razvoj ribarstva i akvakulture te kratkih lanaca opskrbe. Prihvatljive aktivnosti odnosno operacije u okviru ove mjere su: građenje (izgradnja i/ili rekonstrukcija) i/ili opremanje:

- prostora/objekata privezišta, istezališta lučica i gatova uključujući specijalizirane dizalice, prostora/objekata za popravak i servis plovila i/ili ribarskih/akvakulturnih alata uključujući i/ili skladišne prostore/objekte ribarskih/akvakulturnih alata;
- stacionarnih objekata za maloprodaju proizvoda ribarstva i akvakulture;
- stacionarnih objekata „brze“ prehrane s ponudom lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture;

te nabava i/ili opremanje mobilnih objekata za maloprodaju proizvoda ribarstva i akvakulture te mobilnih objekata „brze“ prehrane s ponudom lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture.

Prihvatljiva aktivnost u okviru ove Mjere je i razvoj inovativnih kanala prodaje proizvoda ribarstva i akvakulture korištenjem IKT³⁴ sustava;

Prihvatljive su i edukativne aktivnosti o važnosti konzumacije lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture te promidžbene aktivnosti koje uključuju informiranje i vidljivost.

Prihvatljive su isključivo one operacije koje se neće provoditi na operativnoj ili manipulativnoj obali te one koje se ne odnose na aktivnosti koje su obuhvaćene Čl. 43. Uredbe (EU) 508/2014.

Aktivnosti u okviru provedbe ove Mjere, detaljnije će biti definirane natječajem LAGUR-a.

Odgovorni za provedbu Mjere

LAGUR, javne institucije, potporne institucije, konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu korisnicima – nositeljima projekata

Ciljani korisnici

Udruženja u ribarstvu/organizacije ribara; privatno poduzeće (trgovačko društvo) ili obrt u sektoru ribarstva i akvakulture te izvan sektora ribarstva i akvakulture; javnopravno tijelo; poduzeće ili trgovačko društvo ili organizacija u većinskom javnom vlasništvu (koji nisu javnopravno tijelo); u rangu (kategoriji) mikro, malog ili srednjeg poduzeća (ako je primjenjivo). Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici biti će definirani natječajem LAGUR-a.

Kriteriji prihvatljivosti

Prihvatljivi su oni projekti koji jasno doprinose ostvarenju cilja LRSR. Prihvatljivi projekti odnosno njihovi troškovi odnose se na prihvatljive aktivnosti sukladno natječaju LAGUR-a, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014. Detaljni kriteriji prihvatljivosti biti će definirani natječajem LAGUR-a.

Intenzitet potpore

- 50% prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu I Uredbe (EU) 508/2014 (ako je primjenjivo). Ovaj intenzitet potpore sukladan je i Čl. 8. Pravilnika o provedbi LRSR.
- 100% prihvatljivih troškova ako projekt odnosno operacija ispunjava sva tri kriterija za dodjelu više razine potpore i to ako se nositelj projekta i projektni partneri (ako je primjenjivo) nalaze u kategoriji zajedničkog korisnika te ako operacija odnosno projekt ispunjava kriterij zajedničkog interesa i ima inovativne značajke za razvoj ukupnog ribarstvenog područja LAGUR-a.

Detaljna razrada primjene intenziteta potpore biti će definirana FLAG natječajem.

Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, *outputi*) mjere do 2019./2023.

³⁴ IKT – Informacijsko-komunikacijske tehnologije

Pokazatelj ostvarenja	Naziv pokazatelja (indikatora)	Ciljana vrijednost 2023.
Odobreni projekti na razini LAGUR-a i razini Upravljačkog tijela	Br.	12
Završeni i isplaćeni projekti	Br.	12
Odobreni i financijski podržani partnerski projekti	Br.	2
Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2019./2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Naziv pokazatelja (indikatora)	Ciljana vrijednost 2023.
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Br.	2
Sačuvana radna mjesta	Br.	2
Stvoreni gospodarski subjekti	Br.	1
Krajnji korisnici podržane infrastrukture – poduzetnici u ribarstvu i akvakulturi	Br.	50
Korisnici koji su uveli ili poboljšali sustav održivog upravljanja okolišem	Br.	10
Korisnici koji su usvojili ili poboljšali sustav jednakosti / jednakih mogućnosti	Br.	5
Inovativne metode distribucije proizvoda ribarstva i/ili akvakulture	Br.	1
Prioritetna Mjera 1.2	Potpora jačanju konkurentnosti ribarstva i akvakulture	
Obrazloženje Mjere		
<p>Ova će mjera poduprijeti aktivnosti koje će rezultirati jačanjem kapaciteta poduzetnika u ribarstvu i akvakulturi. Mjerom se žele modernizirati postojeći uzgojni kapaciteti radi povećanja proizvodnje i jačanja konkurentnosti sektora ribarstva i akvakulture, sukaldno definiranim potrebama u analizi stanja i SWOT analizi. Mjerom će se potaknuti korisnike u primjeni inovacija (novih tehnologija i materijala) posebno usmjerenih energetske učinkovitosti ili smanjenju utjecaja na okoliš, unaprijeđenju sigurnosti, higijeni, zdravstvenih i radnih uvjeta, kako bi se unaprijedio razvoj poduzetnika s tehnološkog gledišta u cilju unaprijeđenja održivosti poslovanja. Mjerom će se potaknuti i obnova flote (plovila) budući sista nisu adekvatna u uvjetima modernog i održivog poslovanja. Ulaganja u prerađivačke djelatnosti povećati će održivost i konkurentnost na tržištu te omogućiti razvoj novih proizvoda ribarstva i akvakulture te adekvatno zbrinjavanje ili obradu nusproizvoda nastalih prilikom prerade ili onih koji ne mogu biti naimjenjeni ljudskoj prehrani.</p>		
Predviđene aktivnosti unutar Mjere		
<p>Prihvatljive su sve aktivnosti kojima se doprinosi jačanju konkurentnosti ribarstva i akvakulture područja LAGUR-a. Prihvatljive aktivnosti odnosno operacije u okviru ove mjere su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - građenje (izgradnja i/ili rekonstrukcija) i/ili opremanje objekata za prihvat i/ili preradu i/ili čišćenje i/ili skladištenje proizvoda ribarstva i/ili akvakulture s modernizacijom poslovanja i unaprijeđenja sigurnosti, higijene, zdravstvenih i radnih uvjeta; - opremanje uzgajališta u akvakulturi u svrhu modernizacije poslovanja, čuvanja kvalitete, distribucije proizvoda i unaprijeđenja sigurnosti, higijene, zdravstvenih i radnih uvjeta; uključujući i purifikacijski centar za čišćenje školjaka; - opremanje objekata ugostitelja – prvih kupaca ribe, uključujući i/ili IKT³⁵ rješenja za prihvat i/ili pripremu i/ili obradu i/ili očuvanje i/ili skladištenje i/ili prezentaciju morskih plodova; - nabavu i/ili opremanje specijaliziranih vozila u svrhu jačanja distribucije proizvoda ribarstva i akvakulture (npr. hladnjače); 		

³⁵ Kratica IKT odnosi se na Informacijsko-Komunikacijske Tehnologije.

<ul style="list-style-type: none"> – opremanje plovila u svrhu poboljšanja sigurnosnih, zdravstvenih, higijenskih te radnih uvjeta, podizanja kvalitete ulova na ribarskim plovilima, jačanja energetske učinkovitosti, uključujući ulaganja izvan ribarskog plovila koja doprinose unapređenju dodane vrijednosti i kvalitete ulova sa ribarskog plovila. – promotivne aktivnosti koje uključuju informiranje i vidljivost <p>Prihvatljive su isključivo one operacije i aktivnosti koje neće dovesti do povećanja ribolovnog kapaciteta plovila ili služiti za nabavu opreme kojom se povećava sposobnost plovila za pronalaženje ribe.</p> <p>Aktivnosti u okviru provedbe ove Mjere, detaljnije će biti definirane LAGUR natječajem.</p>		
Odgovorni za provedbu Mjere		
LAGUR, javne institucije, potporne institucije, konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu korisnicima – nositeljima projekata		
Ciljani korisnici		
Ciljani korisnici su gospodarski subjekti iz sektora ribarstva sukladno Čl. 2, točki f) Pravilnika za provedbu LRSR, u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzetnika. Ciljani korisnici moraju imati sjedište ili biti registriran ili imati podružnicu ili izdvojen proizvodni pogon ili biti nositelji koncesijskog odobrenja za gospodarsko korištenje pomorskog dobra u svrhu obavljanja djelatnosti akvakulture na ribarstvenom području LAGUR-a. Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici biti će definirani natječajem LAGUR-a.		
Kriteriji prihvatljivosti		
Prihvatljivi su oni projekti koji jasno doprinose ostvarenju cilja LRSR. Prihvatljivi projekti odnosno njihovi troškovi odnose se na prihvatljive aktivnosti sukladno natječaju LAGUR-a, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014. Detaljni kriteriji prihvatljivosti biti će definirani natječajem LAGUR-a.		
Intenzitet potpore		
<ul style="list-style-type: none"> – 50% prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu I Uredbe (EU) 508/2014 (ako je primjenjivo). Ovaj intenzitet potpore sukladan je i Čl. 8. Pravilnika o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu (NN 27/19). – 100% prihvatljivih troškova ako projekt odnosno operacija ispunjava sva tri kriterija za dodjelu više razine potpore i to ako se nositelj projekta i projektni partneri (ako je primjenjivo) nalaze u kategoriji zajedničkog korisnika te ako operacija odnosno projekt ispunjava kriterij zajedničkog interesa i ima inovativne značajke za razvoj ukupnog ribarstvenog područja LAGUR-a ili ako projekt ostvaruje samo inovativne značajke na lokalnoj razini te prema uvjetima koji će biti definirani natječajem. Operacije odnosno projekti koji ne ispunjavaju kriterije zajedničkog korisnika i zajedničkog interesa, a nedvojbeno imaju inovativne značajke poticati će se najvišom razinom potpore. <p>Detaljna razrada primjene intenziteta potpore biti će definirana FLAG natječajem.</p>		
Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, <i>outputi</i>) mjere do 2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Naziv pokazatelja (indikatora)	Ciljana vrijednost 2023.
Odobreni projekti na razini LAGUR-a i razini Upravljačkog tijela	Br.	10
Završeni i isplaćeni projekti	Br.	10
Odobreni i financijski podržani partnerski projekti	Br.	2
Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Naziv pokazatelja (indikatora)	Ciljana vrijednost 2023.
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Br.	2

Sačuvana radna mjesta	Br.	2
Stvoreni gospodarski subjekti	Br.	1
Korisnici koji su usvojili ili poboljšali sustav upravljanja okolišem	Br.	5
Inovativne metode u ribarstvu i/ili akvakulturi	Br.	2

Strateški cilj 2 Vrednovanje, zaštita i promocija prirodne resursne osnove te kulturne – maritimne baštine i tradicije ribarstvenog područja

Obrazloženje cilja

Područje LAGUR-a prostor je visoko vrijedne prirode i kulturne baštine sa tisućljetnom maritimnom tradicijskom. Intervencijama u okviru ovog cilja žele se realizirati projekti koji će za cilj imati očuvanje okoliša kao najvrijednijeg razvojnog resursa, obzirom da nedevastiran okoliš, posebno rijeke, more i priobalje, čime se ujedno osiguravaju preduvjeti za daljnji razvoj ribarstva, akvakulture i s njima povezanih djelatnosti. Važno je istaknuti da su upravo čiste rijeke i manji slatkovodni tokovi koji se ulijevaju u more na području LAGUR-a, ključni za razvoj akvakulture i morsku biološku raznolikost. Imajući u vidu sve veću potražnju za ribom i akvatičnim organizmima na tržištu, razvoj akvakulturne djelatnosti je izuzetno važan za područje LAGUR-a. Intervencijama u okviru ovog specifičnog cilja želi se ojačati pozicija ribarskog sektora na području LAGUR-a, osigurati povećanje prepoznatljivosti područja, posebno prepoznatljivosti proizvoda ribarstva i akvakulture te stvaranje uvjeta za povećanje prihoda ribara i uzgajivača školjaka nizom sekundarnih potpornih aktivnosti vezanih za očuvanje i promociju područja. Navedeno će se postići realizacijom mjera zaštite okoliša te revitalizacijom i promocijom maritimne baštine, tradicijskog načina života na području LAGUR-a, promoviranjem tradicije ribarstva i akvakulture putem različitih manifestacija a čime će se, ujedno, izravno utjecati na jačanje kratkih opskrbnih lanaca koji se razvijaju u okviru SC1. Jačanjem ljudskih resursa putem edukacije i informiranja pomoći će se ribarima te uzgajivačima školjaka kao i stanovništvu i posjetiteljima da shvate značaj očuvanja tradicijske maritimne baštine i vrijednost ribarstva i akvakulture s područja LAGUR-a za opći gospodarski razvoj. Organizacijom manifestacija ujedno će se pružiti i potpora umrežavanju subjekata u ribarstvu i akvakulturi sa zainteresiranom javnosti i relevantnim subjektima iz zemlje i inozemstva.

Povezanost cilja s analizom stanja razvojnim potrebama i posebnostima LAGUR područja

Izrađenom analizom stanja, održavanjem radionica te kontaktom s lokalnim dionicima uočeni su problemi nedostatka pozicije ribarskog sektora na području LAGUR-a i šire, njegove neprepoznatljivosti te smanjene mogućnosti stvaranja dodatnog prihoda. Kako bi se osigurala prepoznatljivosti područja LAGUR-a, njegove baštine i ključnih razvojnih dionika navedenim intervencijama omogućiti će se stvaranje prepoznatljivosti područja i proizvoda s područja LAGUR-a.

Indikativni indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (*result indicators*) na razini Strateškog cilja 1 LRSR (sukladno pokazateljima rezultata za Prioritet Unije I, Specifičan cilj OPPr 1.), min.

Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Sačuvana radna mjesta	Stvoreni gospodarski subjekti
0	2	0
Izvor informacija	Izvješća UT i LAGUR-a Tri mora	
Prioritetne mjere (grupe aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima OPPr 2014.-2020.		
Prioritetna Mjera 2.1	Potporna vrednovanju, zaštiti i promociji prirodne resursne osnove – rijeka, mora i priobalja	
Obrazloženje Mjere		

Osnovni cilj ove mjere je potaknuti lokalne dionike kroz edukativne aktivnosti i događaje na temu podizanja razine informiranosti o stanju okoliša i upravljanju okolišem s naglaskom na riječna i morska staništa, njihovu biološku raznolikost i potrebu očuvanja te uvođenje sustava praćenja i informiranja o stanju rječnog i morskog okoliša i priobalja. Mjera će podržati akcije čišćenja rijeka, mora/podmorja te priobalja kao i uvođenje inovativnih rješenja koja pridonose njihovoj, a čija očuvanost predstavlja osnovni preduvjet za daljnji održiv razvoj ribarstvenog područja LAGUR-a.

Predviđene aktivnosti unutar Mjere

Prihvatljive su sve aktivnosti kojima se doprinosi vrednovanju, zaštiti i promociji prirodne resursne osnove – mora i priobalja. Prihvatljive aktivnosti odnosno operacije u okviru ove mjere su:

- građenje (izgradnja i/ili rekonstrukcija) i/ili opremanje objekata ili prostora sustavima za edukaciju/interpretaciju visoko vrijedne prirodne baštine te sustavima/opremom za odlaganje otpada iz rijeka, mora i priobalja, s naglaskom na održiva rješenja odlaganja otpada na plažama
- aktivnosti čišćenje rijeka, mora i priobalja na području LAGUR-a
- edukacijsko-informativne i promotivne aktivnosti o biološkoj raznolikosti rijeka, mora i priobalja i očuvanju vrijednog prirodnog okoliša kao ključne razvojne resursne osove;
- aktivnosti recikliranja otpada i stvaranje inovativnih proizvoda iz otpada prikupljenog iz rijeka, mora i priobalja
- aktivnosti istraživanja podmorja te ispitivanja i praćenja kakvoće mora u svrhu izrade znanstveno-stručnih studija ili publikacija za potporu održivom razvoju ribarstva i akvakulture na području LAGUR-a
- uvođenje inovativnih rješenja za zaštitu okoliša i očuvanje biološke raznolikosti

Aktivnosti u okviru provedbe ove Mjere, detaljnije će biti definirane FLAG natječajem.

Odgovorni za provedbu Mjere

LAGUR, javne institucije, potporne institucije, konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu korisnicima – nositeljima projekata

Ciljani korisnici

Javnopravna tijela ili poduzeća kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa iz članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR. Ciljani korisnici su i poduzeća/trgovačka društva i organizacije u većinskom javnom vlasništvu koji nisu javnopravna tijela.

Ciljani korisnici su i gospodarski subjekti iz sektora ribarstva sukladno Čl. 2, točki f) Pravilnika o provedbi LRSR, u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzetnika. Ciljani korisnici mogu biti i gospodarski subjekti te organizacije izvan sektora ribarstva. Ciljani korisnici su u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzeća (ako je primjenjivo). Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici biti će definirani FLAG natječajem.

Kriteriji prihvatljivosti

Prihvatljivi su oni projekti koji jasno doprinose ostvarenju cilja LRSR. Prihvatljivi projekti odnosno njihovi troškovi odnose se na prihvatljive aktivnosti sukladno natječaju LAGUR-a, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014. Detaljni kriteriji prihvatljivosti biti će definirani natječajem LAGUR-a.

Intenzitet potpore

- 50% prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu I Uredbe (EU) 508/2014 (ako je primjenjivo). Ovaj intenzitet potpore sukladan je i Čl. 8. Pravilnika o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu (NN 27/19).
- 100% prihvatljivih troškova sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu (NN 27/19) ili ako projekt odnosno operacija ispunjava dva kriterija za dodjelu više razine potpore i to

ako se nositelj projekta i projektni partneri (ako je primjenjivo) nalaze u kategoriji zajedničkog korisnika te ako operacija odnosno projekt ispunjava kriterij zajedničkog interesa. Operacije odnosno projekti koji ne ispunjavaju kriterije zajedničkog korisnika i zajedničkog interesa, a nedvojbeno imaju inovativne značajke poticati će se najvišom razinom potpore.

Detaljna razrada primjene intenziteta potpore biti će definirana FLAG natječajem.

Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, *outputi*) mjere do 2023.

Pokazatelj ostvarenja	Naziv pokazatelja (indikatora)	Ciljana vrijednost 2023.
Odobreni projekti na razini LAGUR-a i razini Upravljačkog tijela	Br.	6
Završeni i isplaćeni projekti	Br.	6
Odobreni i financijski podržani partnerski projekti	Br.	4

Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2023.

Pokazatelj ostvarenja	Naziv pokazatelja (indikatora)	Ciljana vrijednost 2023.
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Br.	0
Sačuvana radna mjesta	Br.	1
Stvoreni gospodarski subjekti	Br.	0
Korisnici koji su usvojili ili poboljšali sustav upravljanja okolišem	Br.	6
Sudonici edukativnih aktivnosti i aktivnosti čišćenja rijeka, mora i priobalja	Br.	50

Prioritetna Mjera 2.2 **Potporna vrednovanju, zaštiti i promociji kulturne – maritimne baštine te tradicije ribarstva i akvakulture**

Obrazloženje Mjere

Intervencije u okviru ove Mjere, sukladno iskazanim potrebama u osnovnoj i SWOT analizi LRSR, doprinose gospodarskom razvoju i prepoznatljivosti LAGUR područja. Konstantno povećanje broja posjetitelja, posebno u okviru turističke sezone, traži daljnji razvoj turističkih sadržaja i ponude. Današnji posjetitelji, koji sve više dolaze izvan turističke sezone, imaju velik interes za kulturnom baštinom a posebno lokalnom gastronomskom ponudom, budući je područje LAGUR-a poznato po proizvodima ribarstva i akvakulture. Intervencije u okviru ove Mjere omogućiti će ulaganja u jačanje vrednovanja, zaštite i interpretacije maritimne baštine područja, tradicije ribarstva i akvakulture i s njima povezanim proizvodima i uslugama poput opremanja postojećih i razvoj novih objekata i prostora interpretacije kulturne baštine (muzej, interpretacijski centri i staze, multimedijalni sadržaji i sustavi interpretacije i sl.). Također, intervencije u okviru ove mjere biti će usmjerene na potporu manifestacijama kojima se promovira maritimna baština područja s naglaskom na tradiciju te gastronomsko nasljeđe zasnovano na ribarstvu i akvakulturi. Kako je neophodno stalno razvijati, poboljšavati i inovirati sadržaje, program i kvalitetu usluga na manifestacijama, nužna su ulaganja u odgovarajuću ugostiteljsku i drugu opremu, potrošni materijal, promidžbene aktivnosti, programe, brendiranje i dr. Aktivnosti u okviru ove Mjere biti će biti dostupne svima, te na takav način doprinijeti podizanju svijesti o važnosti maritimne baštine i ribarstvene tradicije LAGUR područja kod lokalnog stanovništva i gostiju. Mjerom se želi jačati konkurentnost i učvrstiti pozicije subjekata iz sektora ribarstva i akvakulture sa područja LAGUR-a. Intervencijama u okviru ove Mjere želi se promovirati ribarstveno područje na turističkom tržištu.

Predviđene aktivnosti unutar Mjere

Prihvatljive su sve aktivnosti kojima se doprinosi jačanju konkurentnosti ribarstva i akvakulture FLAG područja. Prihvatljive aktivnosti odnosno operacije u okviru ove mjere su:

- opremanje javnih prostora za predstavljanje odnosno interpretaciju maritimne baštine i turističko posjećivanje područja uključivo opremanje tematskih staza;
- aktivnosti vrednovanja i zaštite maritimne baštine te očuvanja bogatstva identiteta područja (poput: istraživanja povijesti, organizacija izložbi, dizanje svijest javnosti o baštini, uvođenje inovativnih sustava interpretacije (IKT³⁶ rješenja i sl.);
- organizacija manifestacija s ciljem vredovanja i promocije maritimne baštine i gastronomije zasnovane na tradiciji ribarstva i akvakulture uključujući i najam i/ili nabavu opreme za provedbu manifestacija;
- edukativne aktivnosti o značaju i potrebi očuvanja maritimne baštine te lokalne gastronomije zasnovane na tradiciji ribarstva i akvakulture
- promotivne aktivnosti koje uključuju edukaciju stanovništva i posjetitelja, informiranje i vidljivost

Aktivnosti u okviru provedbe ove Mjere, detaljnije će biti definirane natječajem LAGUR-a.

Odgovorni za provedbu Mjere

LAGUR, javne institucije, potporne institucije, konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu korisnicima – nositeljima projekata

Ciljani korisnici

Javnopravna tijela ili poduzeća kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa iz članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu (NN 27/19).

Ciljani korisnici su gospodarski subjekti iz sektora ribarstva sukladno Čl. 2, točki f) Pravilnika za provedbu LRSR. Korisnici mogu biti unutar i izvan sektora ribarstva i akvakulture, npr. organizacije civilnog društva koje ne pripadaju gospodarskoj interesnoj skupini u ribarstvu.

Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici biti će definirani FLAG natječajem.

Kriteriji prihvatljivosti

Prihvatljivi su oni projekti koji jasno doprinose ostvarenju cilja LRSR. Prihvatljivi projekti odnosno njihovi troškovi odnose se na prihvatljive aktivnosti sukladno natječaju LAGUR-a, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014. Detaljni kriteriji prihvatljivosti biti će definirani natječajem LAGUR-a.

Intenzitet potpore

- 50% prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu I Uredbe (EU) 508/2014 (ako je primjenjivo). Ovaj intenzitet potpore sukladan je i Čl. 8. Pravilnika o provedbi LRSR.
- 100% prihvatljivih troškova sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR ili ako projekt odnosno operacija ispunjava dva kriterija za dodjelu više razine potpore i to ako se nositelj projekta i projektni partneri (ako je primjenjivo) nalaze u kategoriji zajedničkog korisnika te ako operacija odnosno projekt ispunjava kriterij zajedničkog interesa. Operacije odnosno projekti koji ne ispunjavaju kriterije zajedničkog korisnika i zajedničkog interesa, a nedvojbeno imaju inovativne značajke poticati će se najvišom razinom potpore.

Detaljna razrada primjene intenziteta potpore biti će definirana FLAG natječajem.

Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, *outputi*) mjere do 2023.

Pokazatelj ostvarenja	Naziv pokazatelja (indikatora)	Ciljana vrijednost 2023.
Odobreni projekti na razini LAGUR-a i razini Upravljačkog tijela	Br.	7
Završeni i isplaćeni projekti	Br.	7
Odobreni i financijski podržani partnerski projekti	Br.	5

³⁶ Kratica IKT odnosi se na Informacijsko-Komunikacijske Tehnologije.

Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Naziv pokazatelja (indikatora)	Ciljana vrijednost 2023.
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Br.	0
Sačuvana radna mjesta	Br.	1
Stvoreni gospodarski subjekti	Br.	0
Prostori interpretacije maritimne baštine izgrađeni ili opremljeni	m ²	50
Poduzetnici u ribarstvu i akvakulturi čiji se proizvodi promoviraju putem podržanih manifestacija	Br.	10
Promovirani proizvodi ribarstva i akvakulture	Br.	10
Posjetitelji podržanih manifestacija promocije maritimne baštine i/ili promocije lokalnog ribarstva i akvakulture	Br.	200
Tiskani, video ili informacijsko-komunikacijski materijali kojima se promovira maritimna baština i/ili proizvodi ribarstva i akvakulture	Br.	14

Strateški cilj 3 Osnaživanje kapaciteta LAGUR-a i jačanje integralnog upravljanja lokalnim razvojem vođenim lokalnom ribarstvenom zajednicom		
Obrazloženje cilja		
<p>Ovim se ciljem želi podržati suradnja koja bi omogućila stvaranje veza između ljudi, projekata i ribarstvenih područja. Kako je ribarstvo (uključujući akvakulturu) jedna od tradicionalnih i važnijih gospodarskih grana ovog područja aktivnosti unutar ovog cilja imati će utjecaj na podizanja svijesti lokalnog stanovništva o CLLD pristupu te jačanju internih kapaciteta putem ostvarivanja suradnje s drugim LAGUR-ima u RH i EU. Prije svega, razmjena dobrih iskustava i primjeri dobre prakse mogu pomoći da se premoste izolacije i problemi ribarskih područja. Svrha cilja je osigurati jačanje ljudskih kapaciteta LAGUR-a u svrhu postizanja kohezije razvoja područja.</p> <p><i>Povezanost cilja s analizom stanja razvojnim potrebama i posebnostima LAGUR područja</i></p> <p>Na radionicama u okviru pripreme LRSR uočeno je da stanovništvo LAGUR-a nema dovoljno iskustva u sudjelovanju rada CLLD pristupu te da ne postoji zainteresiranost u stjecanju novih znanja i iskustva koja im mogu doprinijeti u njihovom osobnom razvoju i razvoju zajednice. Provedbom specifičnog cilja potaknuti će se njihova aktivnost u obrazovanju i sudjelovanja u razvoju lokalne zajednice. Provedbom edukacija i ostvarivanjem suradnje s drugim LAGUR-ima na području RH i EU steći će nove poglede o razvoju ribarstvenih područja.</p>		
Indikativni indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>) na razini Strateškog cilja 1 LRSR (sukladno pokazateljima rezultata za Prioritet Unije I, Specifičan cilj OPPr 1.), min.		
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Sačuvana radna mjesta	Stvoreni gospodarski subjekti
1	1	0
Izvor informacija	Izvešća UT i LAGUR-a Tri mora	
Prioritetne mjere (grupe aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima OPPr 2014.-2020.		
Prioritetna Mjera 3.1	Provedba i praćenje provedbe LRSR, rad i jačanje kapaciteta LAGUR-a	
Obrazloženje Mjere		

Za provođenje LRSR te rad i jačanje kapaciteta LAGUR-a potrebno je osigurati sredstava za troškove rada, osoblja, za osposobljavanje, edukaciju i usavršavanje, za publicitet i vidljivost djelovanja. Aktivnosti FLAG-a omogućuju poticanje daljnjeg socio-ekonomskog razvoja područja, a njihovim povezivanjem s gospodarskim sektorom stvara se jaka multisektorska razvojna platforma. Predviđene aktivnosti unutar ove mjere definirane su Pravilnikom o provedbi LRSR te Odlukom Upravljačkog tijela o odobrenju LRSR i LAGUR-a. Važno je istaknuti kako je LAGUR jedan od važnih aktivatora u lokalnom zajednicama koji animira, potiče i uključuje širok krug razvojnih dionika te tako doprinosi jačanju kohezije ribarstvene zajednice, stvarajući poticajno okruženje za kvalitetan i održiv ukupan razvoj. Aktivnosti koje su definirane u postizanju ove mjere su: Izrada i provedba projekata suradnje na lokalnoj, regionalnoj i međuteritorijalnoj razini; Izrada i provedba projekata za ribarstveno područje za jačanje ljudskih kapaciteta; Izrada izvješća o radu LAGUR-a; Izrada izvješća o provedbi LRSR-a i dr.

Predviđene aktivnosti unutar Mjere

Prihvatljive su sve aktivnosti koje doprinose ostvarenju cilja LRSR izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014.

Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti)/ Ciljani korisnik

LAGUR Tri mora

Kriteriji prihvatljivosti

Prihvatljive su sve aktivnosti koje doprinose ostvarenju cilja LRSR, a koje se odnose na tekući rad LAGUR-a i animaciju, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014.

Intenzitet potpore

100% prihvatljivih troškova

Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, *outputi*) mjere do 2019./2023.

Pokazatelj ostvarenja	Naziv pokazatelja (indikatora)	Ciljana vrijednost 2023.
Predstavnici javne interesne skupine kojima je pružena potpora	Br.	5
Predstavnici interesne skupine civilnog društva kojima je pružena potpora	Br.	6
Predstavnici gospodarske interesne skupine kojima je pružena potpora	Br.	11
Aktivnosti jačanja kapaciteta LAGUR-a	Br.	20
Aktivnosti jačanja kapaciteta na kojima su sudjelovali članovi ili osoblje LAGUR-a u zemlji i inozemstvu	Br.	20

Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2023.

Pokazatelj ostvarenja	Naziv pokazatelja (indikatora)	Ciljana vrijednost 2023.
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Br.	1
Sačuvana radna mjesta	Br.	1
Stvoreni gospodarski subjekti	Br.	0
Sudionici aktivnosti jačanja kapaciteta LAGUR-a	Br.	100
Ljudski kapaciteti LAGUR-a (članovi/osoblje) koji su ojačali svoje kapacitete putem raznih edukativnih aktivnosti na kojima su sudjelovali	Br.	20

3.3. Opis postupka odabira projekta na razini LAGUR-a

Metodologija odabira projekata na razini LAGUR-a temeljem provedbe 8. načela CLLD pristupa lokalnom razvoju vođenom lokalnom zajednicom (decentralizirani pristup provedbe lokalnog razvoja) detaljno se definira internim procedurama organizacije koje odobrava Upravni odbor LAGUR-a, a sukladno važećem Pravilniku o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu te važećim Smjernicama za provedbu lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu³⁷. U ovom poglavlju okvirno je opisan postupak odabira projekata koji se, sažeto, sastoji od sljedećih aktivnosti:

Priprema i objava Natječaja LAGURA (FLAG natječaja)

FLAG (LAGUR) administratori (stručna služba odnosno ured LAGUR-a uz ev. potporu vanjskih suradnika, prema potrebi) pripremaju dokumentaciju koja minimalno sadrži: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava FLAG Natječaja; uvjete prihvatljivosti nositelja projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju za ocjenu usklađenosti projekta s kriterijima; prag prolaznosti; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore (s jasno definiranim uvećanjima); način, uvjete i rokove prijave projekta; rokove i uvjete za podnošenje prigovora te popis priloga i obrazaca. Dokumentacija natječaja sadržavati će i druge dokumente poput vodiča za korisnike i sl. Nakon odobrenja ukupne natječajne dokumentacije od strane nadležnog tijela LAGUR-a, FLAG Natječaj, s pripadajućim obrascima, priložima, vodičima i ostalom dokumentacijom, objavljuje se na mrežnoj stranici FLAG-a (LAGUR-a). Poziv se objavljuje i na funkcionalnim i operativnim mrežnim stranicama svih članova LAGUR-a te se javnost izvješćuje preko tiskanih i drugih medija na lokalnoj i regionalnoj razini. Detaljna provedba biti će propisana samim natječajem, dok će, u prije i u vrijeme njegova trajanja, LAGUR provoditi animacijske aktivnosti kako bi korisnike što kvalitetnije pripremio za prijave.

Podnošenje, zaprimanje i stvaranje prijavnog dosjea projekta te administrativna kontrola; ocjenjivanje i odabir projekata

Projektne prijedlozi zaprimaju se putem službene adrese FLAG-a (LAGUR-a). Način podnošenja prijave projekata jasno će biti naznačen u FLAG Natječaju. Otvaranje prijave projekata pristiglih na FLAG natječaj provodi se sukladno navedenim Smjernicama. Nakon zaprimanja prijava provodi se administrativna kontrola koja, ujedno, predstavlja i 1. fazu u postupku odabira projekata za provedbu LRSR. Tijekom ove faze, FLAG (LAGUR) može zatražiti i nadopunu dokumentacije dostavljene od strane nositelja projekata koji su se prijavili na natječaj. Cilj 1. faze je provjera: potpunosti prijave, prihvatljivosti nositelja projekta te osnovnih uvjeta prihvatljivosti projekta. Nakon administrativne provjere, započinje 2. faza koja predstavlja kvalitativno ocjenjivanje prijave od strane Ocjenjivačkog odbora kojeg imenuje Upravni odbor FLAG-a (LAGUR-a), a koja se provodi sukladno definiranim internim procedurama FLAG-a (LAGUR.a) i kriterijima odabira definiranim LRSR. Rezultat ovih analiza je rang lista projekata s pratećom dokumentacijom koja se upućuje na odlučivanje Upravnom odboru LAGUR-a. Upravni odbor, zatim, provodi procjenu projektnih prijedloga prema izvješću i privremenoj rang listi te provjere sukladnosti s kriterijima za vrednovanje i odabir projekata. Na odluke Upravnog odbora, nositelji projekata imaju mogućnost prigovora tijelu LAGUR-a nadležnom za prigovore. Odluke tijela FLAG-a nadležnog za prigovore moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane Upravnog odbora LAGUR-a. U slučaju da je prigovor prihvaćen, prijava projekta se vraća u administrativnu obradu.

Pravne i fizičke osobe koje sudjeluju u procedurama donošenja odluka o odabiru projekata na FLAG razini (razini LAGUR-a) ne smiju biti u sukobu interesa s prijaviteljima. Procedure

³⁷Napomena: Prilikom donošenja prve izmjene LRSR na snazi je Pravilnik (NN 27/19) i Smjernice od travnja 2019.

provedbe postupaka utvrđivanja i izbjegavanja sukoba interesa prilikom donošenja odluka o odabiru projekata na FLAG razini (razini LAGUR-a), provode se sukladno gore navedenom Pravilniku i Smjernicama.

Popis projekata koji su odabrani od strane FLAG-a (LAGUR-a) biti će objavljen na mrežnoj stranici LAGUR-a nakon utvrđivanja rang liste odabranih projekata. Objava uključuje najmanje sljedeće podatke: naziv nositelja projekta, naziv projekta i njegov kratak opis, intenzitet potpore i iznos potpore.

Nakon završetka natječaja i postupka odabira projekata na razini LAGUR-a, sva postupovna dokumentacija i odluke o odabiru dostavljaju se Upravljačkom tijelu na konačno odobrenje. Lista potvrđenih i odobrenih projekata od strane Upravljačkog tijela objavljuje se na mrežnim stranicama LAGUR-a.

Nakon završetka procesa odabira projekata na FLAG razini (razini LAGUR-a), FLAG dostavlja Upravljačkom tijelu Izvješće o provedenom postupku odabira, Odluke i kompletan dosje predmeta svakog korisnika. Na temelju dostavljene dokumentacije Upravljačko tijelo donosi Odluku o dodjeli sredstava. FLAG odnosno LAGUR će po završetku postupka i donošenja konačnih Odluka o dodjeli sredstava na svojim mrežnim stranicama informirati širu javnost o rezultatima odabira. Odobreni projekti podložni su postupcima redovne kontrole (Posjet operaciji i Kontrola na terenu) sukladno procedurama opisanim u općim i internim aktima FLAG-a (LAGUR-a) te procedurama navedenim u važećem Pravilniku o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu te važećim Smjernicama za provedbu lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu u trenutku provedbe istih.

3.4. Planirani projekti suradnje i način odabira projekata suradnje

Suradnja među LAGUR-ima ključni je kanal za razmjenu i prenošenje primjera dobre prakse te za jačanje uspješnih projektnih ideja. Kako bi LAGUR-i ojačali svoje kapacitete za upravljanje ribarskim razvojem ***potrebno je ostvariti suradnju s drugim LAGUR-ima*** s područja zemalja zapadne Europe. Takvom će se suradnjom omogućiti podizanje razine znanja i stalno usavršavanje vještina i ponašanja voditelja, stručnih suradnika i članova LAGUR-a Tri mora. Umrežavanjem će se ***ostvariti prijenos i razmjena znanja i iskustava*** posebno važnih za LAGUR, jer će se na taj način ribarske sredine razvijati u zajedništvu pružajući jedna drugoj međusobnu pomoć i potporu. Također, LAGUR će primjerima dobre prakse povećati svoju sposobnost u upravljanju ribarstvenim područjem, a suradnjom s dvama ili više LAGUR-a unutar zemlje, regije i/ili Europske unije provest će zajedničke projekte. Oni će se financirati putem mjere III.1 „Pripremna potpora“, Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo do 2020. godine. Suradnjom s drugim LAGUR-ima zbliziti će se osobe s ribarstvenih područja, razmijenit će se iskustva i znanja te informirati i promovirati aktivnosti ribarskog razvoja. Odluku o pokretanju projekata suradnje i partnerstvu na projektima suradnje donosi Skupština LAGUR-a na temelju prijedloga Voditelja LAGUR-a. Prilikom ostvarivanja suradnje LAGUR-i će potpisati sporazum u kojem će biti vidljivi zadaci svakog partnera. Unutar sporazuma suradnje bit će definirane sljedeće stavke: naslov projekta suradnje, nazivi partnerskih organizacija, imena i kontakti predstavnika, pravila za nove partnere koji se naknadno pridružuju projektu, podatci o vodećem partneru, njegovim predstavnicima i kontaktima, opis ciljeva i glavnih aktivnosti, korisnici, opis potencijalnih rezultata, opis metoda i njihove provedbe, vremenski raspored projekta, proračun projekta, opis zadataka, aktivnosti i dodijeljenog proračuna svakog partnera. ***Cilj suradnje*** je ojačati gospodarstvenike te povećati zapošljavanje provođenjem radionica i promocija gospodarskog razvoja, te odlaskom u LAGUR-e koji imaju provedene slične ili iste teme. Time bi se na primjerima dobre prakse stekla iskustva i znanja koja će doprinijeti razvoju ribarstvenog područja LAGUR-a Tri mora.

3.5. Usklađenost sa strateškim dokumentima više razine (županijska razvojna strategija, Operativni program)

U procesu utvrđivanja strateških/specifičnih razvojnih ciljeva provedbe lokalnih razvojnih strategija za ribarstvo, lokalno partnerstvo vodilo se maksimiziranjem doprinosa aktivnosti provedbe LRSR usklađenim sa sljedećim odnosnim dokumentima:

Prioritetima Zajedničke ribarstvene politike EU (ZRP) za programsko razdoblje 2014.-2020.:

1. Poticanje okolišno održivog, resursno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i na znanju utemeljenog ribarstva
2. Poticanje okolišno održive, resursno učinkovite, inovativne, konkurentne i na znanju utemeljene akvakulture
3. Poticanje provedbe ZRP-a
4. Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije
5. Poticanje trženja i prerade
6. Poticanje provedbe Integrirane pomorske politike

te ostvarenju 4 razvojna cilja ZRP-a:

1. Promicanje konkurentnog, okolišno i gospodarski održivog i društveno odgovornog ribarstva i akvakulture/marikulture
2. Poticanje provedbe Zajedničke ribarstvene politike (ZRP)
3. Promicanje uravnoteženog i uključivog teritorijalnog razvoja ribarstvenih područja i akvakulturnih/marikulture područja u akvakulturi
4. Poticanje razvoja i provedbe Integrirane pomorske politike (IPP) Unije

te ciljevima OPPR:

- Jačanje uravnoteženog ekonomskog razvoja priobalnih i otočnih zajednica ovisnih o ribarstvu, jačanje njihovog potencijala davanjem više vrijednosti aktivnostima vezanim uz ribarstvo te diversifikacijom u druge vezane sektore, povećavajući time mogućnosti prihoda i zapošljavanja.
- Podrška razvoju male infrastrukture.
- Omogućavanje kolektivnog i strateškog razmišljanja u ribarskim zajednicama kako bi same oblikovale svoju ekonomsku budućnost.
- Povećanje razine sudjelovanja sektora ribarstva i akvakulture kroz promociju aktivnog sudjelovanja ribara u upravljanju i donošenju odluka u strateškom planiranju lokalnog razvoja.
- Integracija i optimizacija sudjelovanja sektora ribarstva u lokalnom razvoju s ciljem maksimalizacije sinergije i smanjenja mogućih sukoba interesa u ribarstvenim područjima.
- Promicanje socijalne kohezije u obalnim i otočnim zajednicama.
- Jačanje svijesti o zaštiti okoliša i prirode te očuvanju bioraznolikosti u ribarskim zajednicama kako bi se uključile u zaštitu resursa u svrhu povećanja otpornosti i smanjenja ranjivosti.
- Pružanje smjernica i jačanje kapaciteta za provedbu CLLD pristupa.
- Uspostava odgovarajućih mehanizama za maksimalizaciju komplementarnosti i sinergija s drugim EU fondovima.
- Pružanje platforme za razmjenu najboljih praksi i iskustava u okviru EUSAIR-a i prekogranične suradnje

kao i maksimiziranju doprinosa ciljevima provedbe detaljnije definiranim u OPPR:

- a) dodavanje vrijednosti, stvaranje radnih mjesta, privlačenje mladih ljudi i promicanje inovacija u svim fazama opskrbnog lanca proizvoda ribarstva i akvakulture;
- b) poticanje diversifikacije unutar ili izvan gospodarskog ribolova, cjeloživotnog učenja i stvaranja radnih mjesta u ribarstvenim područjima;
- c) jačanje i iskorištavanje prednosti koje se odnose na okoliš u ribarstvenim područjima, uključujući i operacije za ublažavanje učinaka klimatskih promjena
- d) promicanje društvene dobrobiti i kulturne baštine u ribarstvenim područjima, uključujući ribarstvenu, akvakulturnu i pomorsku kulturnu baštinu;

- e) jačanje uloge ribarstvenih zajednica u lokalnom razvoju i upravljanju lokalnim ribarstvenim resursima te pomorskim aktivnostima.

Pregled usklađenosti LRSR s drugim relevantnim nadređenim dokumentima RH	
Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020.	C1 Poboljšanje ekonomske uspješnosti C3 Promocija poduzetništva C4 Poboljšanje poduzetničkih vještina C5 Poboljšano poslovno okruženje
Strategija razvoja turizma RH do 2020.	C2 Novo zapošljavanje C3 Investicije C4 Povećanje turističke potrošnje
Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2014.-2020.	C1 Osiguravanje uvjeta za uspješnu borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu C2 Osiguravanje uvjeta za sprječavanje nastanka novih kategorija siromašnih kao i smanjenja broja siromašnih i socijalno isključenih osoba
Županijska razvojna strategija Zadarske županije 2016.-2020.	C1 Gospodarski konkurentna i inovativna Zadarska županija C2 Resursko učinkovita Zadarska županija C3 Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Zadarske županije

3.6. Horizontalna načela

Za postizanje **jednakih mogućnosti** krenuti će se od **uklanjanja diskriminacije na spolnoj osnovi**. Osiguravanje radnog okruženja u kojem je isključena diskriminacija na temelju spola, te promicanje jednakih mogućnosti muškaraca i žena. Radne uloge i dalje utječu na važne odluke pojedinaca (obrazovanje, posao, karijera i obitelj), te je svima u interesu ponuditi mogućnost izbora koje je jednako i muškarcima i ženama. Vrednote koje će LAGUR Tri mora provoditi su sastavni dio Ustava Republike Hrvatske te se **oslanjaju na slobodi, jednakosti, nacionalnoj ravnopravnosti i ravnopravnosti spolova, socijalnoj pravdi, poštivanje prava čovjeka**. Svaki oblik diskriminacije je zabranjen. **Održivi razvoj** se oslanja na ideju prema kojoj se ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih izvora energije i dugogodišnjim devastiranjem i zaštitom okoliša. Provedbom mjera unutar LRSR-a stavljati će se naglasak na očuvanju okoliša za buduće generacije. Specifični ciljevi, prioriteti i mjere lokalne razvojne strategije u ribarstvu posebno su usmjereni na dugoročno održivo upravljanje prirodnim resursima prepoznatima u Analizi stanja. Specifični ciljevi lokalne razvojne strategije u ribarstvu usmjereni su prvenstveno **na inovativna rješenja** lokalnih problema s višestrukim utjecajem na zajednicu. Promjene izazvane inovativnošću proizvoda, usluga i aktivnosti bit će usklađene s realnim mogućnostima i trenutnim stanjem, tj. problemima na području LAGUR-a Tri mora.

4. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRSR

4.1. Opis sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradu LRSR i primjena načela »odozdo prema gore«

Kod izrade LRSR-u Tri mora formirano je lokalno partnerstvo (javni, civilni i gospodarski sektor) čiji je princip djelovanja zasnovan na CLLD pristupu. Lokalno partnerstvo doprinijelo je kreiranju samog dokumenta na održanim radnim skupinama. Za uključivanje javnosti izrađen je Plan uključenosti u buduće aktivnosti (Plan). Unutar Plana definirane su radne skupine, ciljani dionici te buduće aktivnosti na kojima sudjeluju lokalni dionici s područja LAGUR-a Tri mora. Planom su definirano kontinuirano uključivanje dionika u kojem su korištene metode informiranja, konzultacija i osnaživanja. Detaljan Plan nalazi se u Dodatku 2. Proces izrade LRSR LAGUR-a Tri mora započeo je u 7.11.2016. godine te je trajao sve do 15.12.2016. Cjelokupni proces pripreme i izrade strategije temeljio se na partnerskom pristupu i participativnoj metodologiji gdje je svrha postići konsenzus predstavnika svih ciljnih skupina (javnog, privatnog i civilnog sektora)

u definiranju razvojne politike. Prilikom izrade strategije kontinuirano su se uključivali dionici u kojem su korištene metode informiranja, konzultacija i osnaživanja. LAGUR je aktivno radio na jačanju svijesti lokalnih dionika o razvojnim mogućnostima područja, s posebnim naglaskom na CLLD pristupu, Operativnom programu za pomorstvo i ribarstvo Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014.-2020., na animaciji lokalnih dionika na sudjelovanje u postupku izrade LRSR te na osmišljavanju projekata u svrhu provedbe LRSR. Izrada strategije obuhvatila je nekoliko faza. U prvoj fazi izrađivala se *Analiza stanja*, u svrhu prikupljanja podataka i informacija održala se 4 radne skupine na kojem su sudjelovali predstavnici jedinica lokalne samouprave te radionice iz područja ribarstva. Sudionici radnih skupina utvrdili su snage, prijetnje, slabosti i prilike iz sektora kojem pripadaju. Izrađenom Analizom stanja i SWOT analizom pristupilo se drugoj fazi izrade lokalne razvojne strategije u ribarstvu u kojoj se definirala vizija LAGUR-a, SMART ciljevi, prioriteti i operacije. Razrada prioriteta obuhvaćala je opis operacija, definiranje indikatora za aktivnosti, koje ciljane skupine obuhvaća, tko je nositelj aktivnosti, te s kojom operacijom Operativnog programa Pomorstva i ribarstva je povezana. Prilikom izrade LRSR Tri mora omogućeno je svim dionicima sudjelovanje u izradi LRSR Tri mora te dobivanje povratnih informacija o rezultatima sudjelovanja. Ovakvim pristupom omogućilo se lokalnom stanovništvu kreiranje razvoja lokalnog područja u sektoru ribarstva. Stanovništvo je moglo steći znanje kroz metode informiranja od strane konzultanta o prednostima umrežavanja i provođenja aktivnosti koje su ključan temelj pokretanja razvoja lokalnog ruralnog područja. LAGUR Tri mora putem društvene mreže obavještavao je lokalne dionike o provođenju aktivnosti. U nastavku dan je prikaz održanih radionica za izradu Lokalne razvojne strategije u ribarstvu LAGUR-a Tri mora. Pregled održanih radnih skupina prikazan je u Dodatku 2. ovog dokumenta.

4.2. Opis partnerstva

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu osnovana je 3. veljače 2016. godine, oformljena je *kao udruga*, sukladno Zakonu o udrugama (NN 74/14) i broji 23 člana s područja Grada Obrovca, te Općina Jasenice, Novigrad, Poličnik, Posedarje, Ražanac i Starigrad. Ideja koju potiče LAGUR je potaknuti *tri partitivna partnerstva* između predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora. Kako bi potakli ideju stvaranja partnerstva potrebno je postati članom LAGUR-a, Statutom je definirano da članom mogu postati jedinice lokalne samouprave, javne ustanove, znanstvene i stručne ustanove, turističke zajednice, javna poduzeća, tvrtke, zadruge, obrti, OPG (obiteljska poljoprivredna gospodarstva), slobodna zanimanja, udruge i fizičke osobe. Trenutno LAG broji 23 člana, od čega najveći udio člana predstavlja gospodarski sektor (43,48%), zatim slijedi javni sektor (30,43%) i civilni sektor (26,09%). Statutom LAGUR-a definirana su njegova osnovna tijela zadužena za operativno funkcioniranje udruge i implementaciju zajedničkih ciljeva. Najviše predstavničko tijelo LAGUR-a je *Skupština* koja odlučuje o svim sferama poslovanja LAGUR-a sukladno članku 32. Statuta. Uz Skupštinu LAG ima oformljen i *Upravni odbor* koji obavlja organizacijske i stručne poslove te vodi rad Udruge prema usvojenom programu i odlukama Skupštine. Upravni Odbor ima 7 članova koje bira Skupština na mandat u trajanju od 4 godine. Njega čine tri predstavnika (42,86 %) iz javnog društva, tri predstavnika iz gospodarskog sektora (42,86%) i jedan predstavnik (14,29 %) iz civilnog sektora. *Ideja o partnerstvu integrirana je* organiziranjem edukativnih radionica i radnih sastanka. Provođenjem aktivnosti osigurana je kontinuirana uključenost lokalnih predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora. To je pripomoglo identifikaciji razvojnog potencijala područja na temelju kojeg se pristupilo razradi razvojnih potreba na području LAGUR-a.

5. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRSR

Hodogram planiranog tijeka implementacije mjera (aktivnosti) s ciljem postizanja očekivanih rezultata strateških ciljeva LRSR u programskom razdoblju 2014.-2020., a koji se realizira do 2023. godine, prikazuje Akcijski plan. Sadrži planirani broj projekata u navedenom razdoblju temeljem javnog poziva koje će LAGUR otvoriti za provedbu LRSR-a, a prema bazi projekata te vrijednostima iz Financijskog plana.

SC/M	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	Ukupno min. projekata
SC1	0	22	0	0	0	0	22
M1.1	0	12	0	0	0	0	12
M1.2	0	10	0	0	0	0	10
SC2	0	0	13	0	0	0	13
M2.1	0	0	6	0	0	0	6
M2.2	0	0	7	0	0	0	7
SC3	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
M3.1	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

6. NAČIN PRAĆENJA I VREDNOVANJA PROVEDBE LRSR (NAČIN UPRAVLJANJA PROVEDBOM, NADZORA PROVEDBE I OCJENJIVANJA USPJEŠNOSTI PROVEDBE STRATEGIJE)

6.1. Opis praćenja provedbe LRSR

U svrha dobivanja povratnih informacija o napretku LRSR-a potrebno je pratiti provedbu lokalne razvojne strategije u ribarstvu. Kako bi se olakšano pratila provedba strategije postaviti će se jednostavan i transparentan sustav praćenja. Praćenje strategije provodit će se na kroz **Godišnje izvješće o praćenju LRSR**. Statutom i internim pravilnicima lokalne akcijske grupe u ribarstvu definirane su zadaće LAGUR-a koje obuhvaćaju i zadaće praćenja, izvješćivanja i ocjenjivanja učinkovitosti rada udruge i provedbe strategije koja daje smjernice i okvir za rad LAGUR-a. Praćenje i provedbu LAGUR-a obavljaju Upravni odbor, Nadzorni odbor, te zaposlenici ili volonteri LAGUR-a (operativna tijela). Uz **internu evaluaciju** odraditi će se i **eksterna evaluacija** koja će prikazati usklađenost provedbe s procjenom u akcijskom planu, te će se provest analiza usklađenosti dokumenata s Operativnim programom Pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. i analizom godišnjeg izvješća o provedbi LRSR-a i provođenjem istraživanja dionika s područja djelovanja.

Tablica 24. Organizacija praćenja i evaluacija Lokalne razvojne strategije u ribarstvu LAGUR-a Tri mora

Aktivnost	Praćenje strategije	Evaluacija strategije
Organizira	Odbor za praćenje i/ili reviziju LRS LAG-a i/ili voditelj LAG-a i/ili Predsjednik LAG-a	Upravni odbor i/ili Odbor za praćenje i/ili predsjednik LAG-a i/ili voditelj LAG-a
Odgovorno tijelo	Stručne službe LAG-a, a potvrđuju Upravni odbor i Skupština	Stručne službe LAG-a, a potvrđuju Upravni odbor i Skupština
Sadržaj praćenja	Uporaba proračuna Statistika prijave projekata	Godišnja izvješća o praćenju provedbe LRS

	Doprinos projekata ciljevima i pokazateljima strategije Aktivnosti animacije i projekti suradnje Doprinos ciljevima programa	Rezultati i učinci provedenih projekata
Vremenski raspored	Stalno	2 do 3 puta tijekom cijelog razdoblja
Razdoblje izvješćivanja	Godišnje izvješće	3 godine
Tijelo koje odobrava izvješće	Upravni odbor LAGUR-a	Skupština LAGUR-a
Svrha izvješća	Priprema godišnjeg plana provedbe strategije Poboljšanje mehanizma provedbe	Revizija Strategije

Identifikacija razlike između planiranih i provedenih aktivnosti postići će se redovitim praćenjem strategije koje će se provoditi putem pripreme godišnjih izvješća. Uz godišnji izvještaj izrađivat će se **i akcijski plan koji se odnosi na narednu godinu**. Sadržaj akcijskog plana prikazat će popis mjera koje se planiraju provesti u predviđenom razdoblju. U svrhu kvalitetnog praćenja provedbe LRSR-a, LAGUR će jednom godišnje izrađivati akcijski plan koji se odnosi na narednu godinu, a sadržavati će prikaz prioriteta i mjera koje se planiraju provesti, odgovorne osobe i ciljnu skupinu na koju su mjere usmjerene, predviđeni broj projekata te predviđena financijska sredstva za provedbu. Također će LAGUR izraditi i godišnje izvješće „**Godišnje izvješće o provedbi LRSR**“ koje će sadržavati kvalitativan - opisni dio provedbe LRSR-a i kvantitativan - financijski dio provedbe LRSR.

6.2. Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRSR

Detaljni pokazatelji očekivanih rezultata i isporuka navedeni su na razini ciljeva i mjera u poglavlju 4.

6.3. Opis vrednovanja LRSR

Kako bi se omogućila provjera uspješnosti implementacije planirane vizije, ciljeva i aktivnosti LRSR-a u nastavku teksta prikazan je model procjene provedbe Lokalne razvojne strategije u ribarstvu.

Tablica 25: Metodologija praćenja provedbe Lokalne razvojne strategije LAGUR-a Tri mora

Razina LRSR-a	Predmet procjene	Način procjene	Odgovorno tijelo	Dinamika
Vizija	Postignuće vizije	Kvalitativna ocjena doprinosa implementiranih prioriteta postizanju razvojne vizije.	Skupština	Jednom, na kraju razdoblja
Ciljevi	Postignuće ciljeva	Analiza rezultata provedenih prioriteta tijekom godine i ocjena stupnja ispunjenja cilja (definiranje vrijednost kvantitativnih pokazatelja SMART cilja)	Upravni odbor	Jednom godišnje
Mjere	Učinci provedenih mjera	Analiza rezultata implementiranih projekata i ocjena doprinosa ostvarenju mjera.	Voditelj i Stručna služba LAGUR-a	Svakih 6 mjeseci
Indikatori	Postignuće definiranih indikatora	Analiza rezultata implementiranih projekata i usporedba trenutnog stanja u odnosu na ciljane vrijednost indikatora.	Voditelj i Stručna služba LAGUR-a	Svakih 6 mjeseci

Razina LRSR-a	Predmet procjene	Način procjene	Odgovorno tijelo	Dinamika
Prijavljeni projekti	Konkretni učinci provedenih projekata	Analiza rezultata implementiranih projekata i ocjena doprinosa ostvarenju indikatora, prioriteta i ciljeva.	Voditelj i Stručna služba LAGUR-a	Redovito

7. OPIS SPOSOBNOSTI ZA PROVEDBU LRSR

7.1. Ljudski kapacitet za provedbu LRSR

LAGUR posjeduje ljudske kapacitete za provedbu ove LRSR promatrano iz aspekta tijela i stručnog osoblja, te se to očituje u dobroj organizaciji i sposobnosti suradnika LAGUR-a Tri mora, posebno mladih, te znanja i vještine vanjskih suradnika. Lokalna razvojna strategija je nastala kao rezultat suradnje jedinica lokalne samouprave, te članova³⁸ LAGUR-a iz neprofitnog i profitnog sektora koji su dugoročnim procesom planiranja i pripreme osigurali sredstva koja će se koristiti za postizanje specifičnih ciljeva koja odražavaju potrebe cijelog područja koje obuhvaća LAGUR Tri mora. LAGUR Tri mora, prilikom donošenja prve LRSR imao je 23 člana s područja 7 JLS-a.

Tablica 26: Struktura članova LAGUR-a prilikom izrade LRSR

Sektor	Broj članova	Udio u članstvu
Javni sektor	7	30,43 %
Civilni sektor (neprofitni)	6	26,09 %
Gospodarski sektor (profitni)	10	43,48 %

Izvor: LAGUR Tri mora

Tablica 27: Struktura članova LAGUR-a prilikom prve izmjene LRSR (listopad 2019.)

Sektor	Broj članova	Udio u članstvu
Javni sektor	7	26,92%
Civilni sektor (neprofitni)	9	34,61%
Gospodarski sektor (profitni)	10	38,46%
Gospodarski sektor ribarstva sukladno Pravilniku o provedbi LRSR	11	42,30%

Izvor: LAGUR Tri mora

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu Tri mora započela je proces svog formalnog oblikovanja na osnivačkoj skupštini 12. siječnja 2016. godine izborom tijela LAGUR-a i donošenjem statuta Udruga Lokalna Akcijska Grupa Tri mora. LAGUR je rješenjem ureda državne uprave je upisan u registar udruga Republike Hrvatske 3. veljače 2016. godine.

Članovi LAGUR-a upravljaju LAGUR-om neposredno na Skupštini i preko izabranih predstavnika u tijelima LAGUR-a. Tijela upravljanja LAGUR-a su: Skupština, Predsjednik, Dopredsjednik, Upravni odbor, Nadzorni odbor i Likvidator. **Skupština je najveće tijelo** LAGUR-a, a čine je svi članovi LAGUR-a, te predstavnik pravne osobe koja je član LAGUR-a, a kojeg imenuje osoba ovlaštena za zastupanje pravne osobe.

Skupština LAGUR-a obavlja sljedeće poslove:

³⁸ Popis članova LAGUR-a, sukladno odredbama GDPR-a, nalazi se u uredu LAGUR-a.

- usvaja Statut udruge i njegove izmjene i dopune,
- donosi druge opće akte potrebne za djelovanje LAGUR-a,
- donosi Poslovnik o svom radu,
- usvaja lokalnu razvojnu strategiju ribarstvenog područja na kojem LAGUR djeluje,
- bira i razrješava osobe ovlaštene za zastupanje,
- bira i razrješava predsjednika, dopredsjednika i voditelja
- bira i razrješava članove Upravnog odbora i Nadzornog odbora, te Stegovne komisije
- bira i opoziva likvidatora,
- odlučuje o udruživanju u saveze, zajednice, mreže i druge oblike povezivanja udruga,
- usvaja plan rada i financijski plan za slijedeću kalendarsku godinu i izvješće o radu za prethodnu kalendarsku godinu,
- usvaja godišnje financijsko izvješće,
- odlučuje o korištenju dobiti,
- odlučuje o promjeni ciljeva i djelatnosti, prestanku rada i raspodjeli preostale imovine,
- donosi odluku o statusnim promjenama,
- donosi odluku o prestanku postojanja udruge, promjeni naziva i sjedišta,
- rješava o žalbama članova LAGUR-a u drugom stupnju.
- odlučuje i o drugim pitanjima za koja statutom nije utvrđena nadležnost drugih tijela LAGUR-a.

Upravni odbor je izvršno tijelo LAGUR-a koje obavlja organizacijske i stručne poslove. Upravni odbor ima 7 članova koje bira Skupština na vrijeme od 4 godine s mogućnošću ponovnog izbora. Kod izbora članova Upravnog odbora Skupština brine o odgovarajućoj zastupljenosti članova LAGUR-a u njegovom sastavu poštujući pri tome načela zastupljenosti članova iz javnog, civilnog i gospodarskog sektora ribarstva na način da sva tri sektora moraju biti zastupljena sa najviše 49% predstavnika te gospodarski sektor ribarstva mora biti zastupljen sa najmanje 40% predstavnika. Upravni odbor ujedno provodi i postupak odabira projekata za provedbu LRSR. Glavna načela rada Upravnog odbora bit će utemeljena na jednakim prilikama, nepostojanju sukoba interesa, osiguravanju unaprijed propisane procedure te načinu pomoći aplikantima u fazi iskaza interesa, osiguranju usklađenosti projekata s ciljevima LRSR-a, osiguranju ekonomske održivosti projekata, osiguranju sufinanciranja, nagrađivanju postizanja horizontalnih ciljeva, a posebno mogućnošću zapošljavanja, suradnje i inovativnosti, osiguranju transparentnosti i javnosti, žalbenog procesa, osiguranju praćenja financiranih projekata te predviđanju procedure za neuspješne provoditelje.

LAGUR Tri mora će, po potrebi, oformiti **nadležno Tijelo za prigovore** na odluke Upravnog odbora prilikom odabira projekata, a kako bi se osigurala potpuna transparentnost u postupcima odabira projekata za provedbu LRSR. .

Predsjednik LAGUR-a je osoba ovlaštena za zastupanje LAGUR-a te je ujedno predsjednik Skupštine i predsjednik Upravnog odbora LAGUR-a. Predsjednik saziva i predsjedava sjednicama Skupštine i Upravnog odbora, i predlaže dnevni red sjednica Skupštine i Upravnog odbora. Predsjednik Udruge naredbodavac je za izvršenje financijskog plana, te obavlja i druge poslove koje mu povjeri Skupština i Upravni odbor. LAGUR ima **dopredsjednika** kojeg bira Skupština na vrijeme od 4 godine. Dopredsjednik pomaže predsjedniku LAGUR-a u njegovu radu i obavlja druge poslove koje mu povjeri predsjednik i Upravni odbor. **Nadzorni odbor** ima 5 članova koje bira Skupština na vrijeme od 4 godine i mogu biti birani ponovno. Nadzorni odbor pravovaljano odlučuje ako je sjednici nazočna natpolovična većina njegovih članova, a pravovaljane odluke donosi većinom glasova svih članova. Članovi nadzornog odbora na svoj rad odgovaraju skupštini. Osoblje LAGUR-a Tri mora čini ured (stručna služba) LAGURA. **Voditelj LAGUR-a** svoj posao obavlja volonterski ili profesionalno na temelju sklopljenog ugovora o radu ili ugovora o djelu. Voditelj LAGUR-a Tri mora ima ključnu ulogu u vođenju stručne službe, jer ona implementira

zadane ciljeve LAGUR-a postavljene na Skupštini i Upravnom odboru LAGUR-a. Ima zadaću i odgovornost da radi na ispunjavanju ciljeva i aktivnosti LAGUR-a i CLLD principima, na temelju donesenih planova i strategija. Voditelj LAGUR-a odgovara na sve upite, brine se o pravilnom administriranju i arhiviranju podataka, sudjeluje i brine se o pravilnosti postupka ocjene projekata, prikuplja informacije povezane s edukacijama, natječajima, seminarima i sl.

7.2. Financijski kapacitet za provedbu LRSR

LAGUR Tri mora financirati će se iz nekoliko izvora i to članarina, donacija i potpora iz EU-a te nacionalnih fondova. Financijski kapaciteti za provedbu aktivnosti Lokalne razvojne strategije u ribarstvu za razdoblje 2014. – 2020. godine osigurat će se bespovratnim sredstvima OP-a za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020. u sklopu mjere III.2/III.3. Iznosi članarina predmet su odluke Skupštine LAGUR-a te ovise o financijskim mogućnostima članova. Procjena godišnjih prihoda lokalne inicijative temeljem članarina i drugih izvora financiranja prikazana je u poglavlju *Financiranje rada LAGUR-a (izvori financiranja)*.

7.3. Iskustvo u provedbi LEADER pristupa

U okviru mjere III.1. „Pripremna potpora“ OP-a za pomorstvo i ribarstvo RH za programsko razdoblje 2014.-2020. lokalnoj inicijativi LAGUR Tri mora odobrena je potpora u iznosu od 680.070,00 kn za: akcije osposobljavanja za lokalne dionike u iznosu od 10.700,00 kn.; studiju ribarstvenog područja u iznosu od 70.000,00 kn; troškove povezane s izradom lokalne razvojne strategije u ribarstvu, uključujući konzultantske troškove i troškove povezane s konzultacijama dionika u svrhu pripreme lokalne razvojne strategije u ribarstvu u iznosu od 125.000,00; administrativne troškove (troškove rada i osoblja) za pripremnu pomoć, a koji se odnose na fazu pripreme u iznosu od 237.4000,00 kn i potporu malim pilot projektima vrijednosti do i uključujući 150.000,00 kn u iznosu od 142.970,00 kn.

7.4. Iskustvo u provedbi projekata izvan mjere LEADER

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu Tri mora osnovana je u siječnju 2016. godine, iz čega proizlazi činjenica kako je aktivno djelovanje LAGUR-a u trenutku pisanja LRSR-a ograničeno relativno kratkim vremenom postojanja.

8. FINACIJSKI PLAN

8.1. Financiranje rada LAGUR-a (izvori financiranja)

LAGUR Tri mora financira se iz članarina i potpora EU-a. Članarine se razlikuju prema tipu članstva i iznosu. Kroz provedbu Mjere III.2/III.3. očekuje se ukupni prihod u iznosu od 14.987.335,76 kn. Pregledom dokumenta simulacije za provođenje Mjere III.1, LAGUR-a Tri mora za provođenje aktivnosti definiranih u Cilju 3 ima na raspolaganju 3.746.833,94 kn, kojima će se razvijati interni kapaciteti za stjecanje znanja i iskustva u međuteritorijalnoj i transnacionalnoj suradnji i kojima će se pokriti tekući troškovi LAGUR-a u programskom razdoblju 2014. – 2020.

Tablica 28. Troškovi za funkcioniranje LAGUR –a (u €) - EFPR (Izvor: LAGUR Tri mora)

Troškovi za funkcioniranje LAGUR-a - EFPR potpora	
Troškovi rada	146.833,79 €
Troškovi osoblja	231.985,33 €
Troškovi osposobljavanja	47.660,80 €
Troškovi povezani s odnosima s javnošću	19.497,60 €
Financijski troškovi	7.161,15 €
Troškovi povezani s praćenjem i evaluacijom LRSR	12.035,55 €
Troškovi nastali s ciljem razmjene informacija i pomicanja LRSR	17.451,55 €
Troškovi pružanja potpore potencijalnim korisnicima u razvoju operacija i pripremi Zahtjeva za potporu	13.840,89 €
Ukupno	496.466,67 €

8.2. Financiranje provedbe LRSR

U prethodnim poglavljima opisani su stručni kapaciteti potrebni za provedbu LRSR te je dan okvir potrebnih financijskih sredstava koje je nužno uložiti u ostvarenje zadanih ciljeva i prioriteta razvoja. Indikativan financijski plan provedbe LRSR putem isporuke projekata za provedbu prikazuju tablice za intenzitet potpora prema ciljnim skupinama, potrebna sredstva za provedbu pojedinog strateškog cilja i mjera od ukupnih sredstava koja se očekuju kroz provedbu LRSR-a, za financijski plan rada LAGUR-a, troškova funkcioniranja LAGURA-a (poglavlje 8.1), broju projekata, iznosu javne potpore po mjerama i udio u ukupnoj alokaciji te financijske alokacije po godinama.

Tablica 29. Financijski plan LAGUR-a Tri mora 2014.-2020. za provedbu LRSR u EUR-ima

	Plan 2017.	Plan 2018.	Plan 2019.	Plan 2020.	Plan 2021.	Plan 2022.	Plan 2023.
Prihodi po potpori koja se traži u LRSR	0,00	82.744,44	1.222.344,44	432.544,44	82.744,45	82.744,45	82.744,45
Prihodi od članarina i članskih doprinosa	444,64	444,64	2.704,14	2.704,14	2.704,14	2.704,14	2.704,14
Prihodi iz drugih izvora (potpora JL(R)S, zaklade...)	0,00	2.704,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ukupno prihodi od članarina i članskih doprinosa i iz drugih izvora	444,64	3.148,78	2.704,14	2.704,14	2.704,14	2.704,14	2.704,14
PRIHODI UKUPNO	444,64	85.893,22	1.225.048,58	435.248,58	85.448,59	85.448,59	85.448,59
Rashodi za provedbu LRSR-a	0,00	0,00	1.139.600,00	349.800,00	0,00	0,00	0,00
Rashodi za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR-a	0,00	82.744,44	82.744,44	82.744,44	82.744,45	82.744,45	82.744,45
Rashodi za razvoj partnerstva na području FLAG-a	445,00	3.149,00	2.704,00	2.704,00	2.704,00	2.704,00	2.704,00
RASHODI UKUPNO	445,00	85.893,44	1.225.048,44	435.248,44	85.448,45	85.448,45	85.448,45
RAZLIKA - VIŠAK/ MANJAK	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Izvor: LAGUR Tri mora

Tablica 30. Broj projekata, iznosi javne potpore po mjerama i udio u ukupnoj alokaciji

Mjera	Broj projekata	Iznos javne potpore u EUR	Udio u ukupnoj alokaciji (u %)
CILJ 1.	22	1.139.600,00	57,39%
MJERA 1.1	12	673.200,00	33,90%
MJERA 1.2	10	466.400,00	23,49%
CILJ 2.	13	349.800,00	17,61%
MJERA 2.1	6	74.800,00	3,77%
MJERA 2.2	7	275.000,00	13,85%
CILJ 3.	N/A	496.466,67	25,00%
MJERA 3.1	N/A	496.466,67	25,00%
UKUPNO	33	1.985.866,67	100,00%

Izvor: LAGUR Tri mora

Tablica 31. Financijska alokacija po godinama za LRSR. (Izvor: LAGUR Tri mora)

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	UKUPNO
CILJ 1.	0,00	0,00	1.139.600,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.139.600,00
MJERA 1.1.	0,00	0,00	673.200,00	0,00	0,00	0,00	0,00	673.200,00
MJERA 1.2.	0,00	0,00	466.400,00	0,00	0,00	0,00	0,00	466.400,00
CILJ 2.	0,00	0,00	0,00	349.800,00	0,00	0,00	0,00	349.800,00
MJERA 2.1.	0,00	0,00	0,00	74.800,00	0,00	0,00	0,00	74.800,00
MJERA 2.2.	0,00	0,00	0,00	275.000,00	0,00	0,00	0,00	275.000,00
UKUPNO	0,00	0,00	1.139.600,00	349.800,00	0,00	0,00	0,00	1.489.400,00
CILJ 3.	0,00	82.744,44	82.744,44	82.744,44	82.744,45	82.744,45	82.744,45	496.466,67
MJERA 3.3.	0,00	82.744,44	82.744,44	82.744,44	82.744,45	82.744,45	82.744,45	496.466,67
SVEUKUPNO	0,00	82.744,44	1.222.344,44	432.544,44	82.744,45	82.744,45	82.744,45	1.985.866,67

9. DODACI LRSR

Dodatak 1. Dodaci Opisu područja LAGUR-a Tri mora

Dodatak 2. Pregled održanih radionica tijekom izrade LRSR

Dodatak 3. Plan uključenosti dionika u buduće aktivnosti provedbe LRSR